KÜLTÜR VE SANAT DERGİSİ

kıyı

97

YIL: 9 ● NİSAN 1994 ● 25.000 TL.

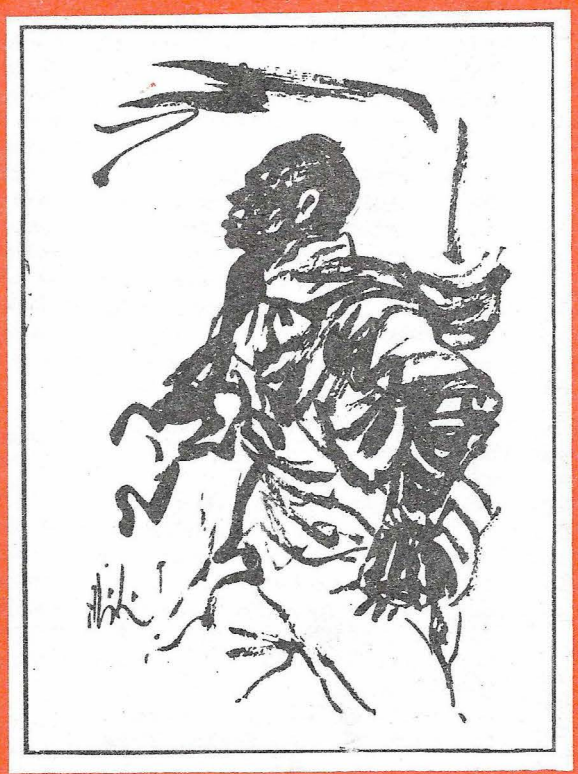

bu sayıda: ● mahmut makal ● neriman calap ● tuğrul asi balkar ● mustafa salim aktuğ ● ahmet özer ● mehmet başaran ● nazif evren ● subutay hikmet ● gündoğdu sanımer ● ibrahim yıldız ● muhsine helimoğlu yavuz ● muzaffer uyguner ● şükrü erbaş ● zekeriya saka ● gültekin emre ● duran yılmaz ● betül tarıman ● ömer nida ● hilmi haşal ● zihni anadol ● şahin yıldırım ● doğan şadıllıoğlu ● yücel feyzioğlu ● m. reşat sümerkan ● fatma gürel ● abdülkadir paksoy ● türkün sümerkan ● arslan pulathaneli

KIYI'dan

● 100. sayıya doğru.
Geçen sayımızda da belirttiğimiz gibi, dergimiz kısa bir süre sonra 100. sayıya ulaşacak. 100 aya yakındır, düzenli olarak okura ulaşan, pek çok çevreden ilgi toplayan bir derginin yayımlayıcıları olarak duyduğumuz sevinçle birlikte yaşadığımız sorumluluğun bilincindeyiz. 100. sayı çerçevesinde yapmayı düşündüğümüz etkinliklerle ilgili olarak görüş ve düşünceler, mektupla, telefonla iletiliyor bizlere. Tüm okurlarımızın bu konudaki görüşlerini almak, bizleri sevindirecektir. İlginizi bekler, daha güzel sayılarda buluşmak dileğiyle en içten sevgi ve saygılarımızı sunarız.
Bu arada 100. sayısını kutlayan ADAM SANAT dergisine yayın yaşamında kolaylıklar, nice yıllar dileriz.

● Dergimizin kurucusu, **'hezarfen Ahmet Çelebi'** diye nitelendirebileceğimiz sevgili **Ahmet Selim Teymur**'u, 3 Nisan 1985 tarihinde yitirmiştik. Bu yoksunluğumuzun üzerinden tam 9 yıl geçti. **Trabzon**'un basın ve sanat çevreleri olarak onun yoksunluğunu her geçen yıl daha derinden duyumsuyoruz. Gelecek yıl, ölümünün 10. yıldönümünde, adına bir ödül koymak amacındayız. Ödülün konusu, yarışma koşulları ve seçici kurul hakkında gelecek sayılarımızda bilgi vermek amacındayız.
Bir bahar mevsiminin aramızdan aldığı cilt ve hat ustası, gazeteci, yazar ve müzisyen **Ahmet Selim Teymur**'u yeni bir ölüm yıldönümünde, yakın dostu şair **Gündoğdu Sanımer**'in kaleminden saygıyla anıyoruz. **Teymur**'un anısına bağlılığın temel ölçütünün, kurucusu olduğu **Kıyı**'yı 100. sayıya ulaştırmak olduğuna inanıyoruz. Yaşasaydı, bundan kıvanç duyacağı bir gerçekti.

● **Trabzon**'un 1916 - 1918 yılları arasında yaşadığı işgalin tanığı olan, o acı günleri yaşayan değerli büyüğümüz **Şevket Çulha**'yla, **Trabzon**'un Kurtuluş günü olan '24 Şubat' nedeniyle yerel Tv kanalı Tv / 61'de bir söyleşi yayımlandı. Söyleşi şair arkadaşımız **Ahmet Özer** tarafından gerçekleştirildi. **Çulha**'nın 76 - 78 yıl önceki anılarını dinleme olanağı bulduk.

● Yazar **Tarık Buğra**'yı yitirdik.
Cumhuriyet dönemının ünlü romancılarından **Tarık Buğra**, 26 Şubat 1994 günü yaşamını yitirdi. 1918 yılında **Akşehir**'de doğan **Buğra**, pek çok gazetede köşe yazarlığı yapmış, Cumhuriyet gazetesinin düzenlediği yarışmada (1948) ikincilik armağanı kazanmıştı.
Yapıtları: Oğlumuz (1949), Yarın Diye Bir Şey Yoktur (1952), İki Uyku Arasında (1954), Siyah Kehribar (1966), Hikayeler (ilk üç kitabının 2. basımı, yeni hikâyelerle, 1949), Gençlik Türküsü (1964), Gagaringard (1962), Küçük Ağa (1965 - 1970), Küçük Ağa Ankara'da (1966), Ayakta Durmak İstiyorum (1966), Hikâyeler (seçilmiş 39 öyküsü 1969), İbişin Rüyası (TRT 1970 Roman Başarı Ödülü, 1970, 1972) Firavun İmanı (1976), Türkiye Milli Kültür Vakfı Armağanı 1978), Dönemeçte (1978), Gençliğim Eyvah (1979), Düşman Kazanmak Sanatı (1979), Yalnızlar (1981), Üç Oyun (1981), Yağmur Beklerken (1981), Osmancık (1983).
Fikralar, gezi notları, oyun, öykü ve senaryolar yazan **Buğra**, bir dönem **Dünya Tiyatrolar Günü** nedeniyle geleneksel bidiriyi kaleme almıştı. **Tarık Buğra**'yı yazınımızın büyük bir kaybı olarak değerlendiriyoruz.

● 1994 Ömer **Seyfettin** Öykü Ödülü **Burhan Günel**'in.
Gönen, Ömer Seyfettin 5. öykü Yarışmasında birincilik ödülünü, yazar arkadaşımız **Burhan Günel** aldı.
Gönen Kaplıcaları İşletmeleri tarafından 1990 yılından beri ortak düzelenen **Ulusal Öykü Yarışması**'na, 5 yıl içinde bin iki yüzü aşkın öykü katıldı.
Bu yıl **Sami Karaören, Tarık Dursun K., Muzaffer İzgü, Mehmet Başaran, Buket Uzuner, Refik Durbaş ve Gönen Belediye Başkanı A. kaya Uzer**'in seçici kurul üyeliğini yaptığı yarışmada birincilik ödülünü yazar **Burhan Günel, SÖYLENCE** adlı öyküsüyle aldı. İkincilik ödülünü **"Dördüncü Dereceden Devlet Memuru Sultan Üçüncü Mahmut Bey"** adlı öyküsüyle **Haluk Cengiz**, üçüncülük ödülünü de **"Konuş Sol Baş Parmağım"** adlı öyküsüyle **Eylem Akdeniz** aldı. **Gönen Özel Ödülü** ise **"Yalnızlıktan Yalnızlığa Fısıldanan Sözcükler"** adlı öyküsüyle **Özcan karabulut**'a, **"Aynalı Karpuzcu"** adlı öyküsüyle **Zehra Ünüvar**'a **"Hüznün Buruk Tadı"** adlı öyküsüyle de **Gülseren Engin**'e verildi.
Ödül alanları kutluyor, başarılar diliyoruz.

● Mart ayının yitikleri
Sinemamızın uzun soluklu tek kadın yönetmeni **Bilge Olgaç**'ın yaşamı trajik bir biçimde sona erdi. 1962'de sinemaya başlayan **Olgaç**, 54 yaşında, 3 Mart 1994 günü sevenlerine veda etti. Yönettiği pek çok filmin senaryolarını da yazan Olgaç'ın başlıca filmleri arasında şunları sayabiliriz: **Üçünüzü de Mıhlarım, Babasız Yaşayamam, Sokaklar Yanıyor, Krallar kralı, Bir Gün Mutlaka, Kaşık Düşmanı, Gülüşan, Üç Halka Yirmibeş, İpekçe, Yarın Cumartesi, Gömlek, Aşkın Kesişme Noktası, Kurşun Adres Sormaz**, dört bölümlük Tv dizisi **"Elif Ana Ayşe Kız"**...
Aynı gün bir başka değerimiz yazar, mimar, ressam **Cihat Burak** da yaşamını noktaladı. **Burak**, 1915 doğumluydu. Resimlerinde insan ve toplumun çelişkilerini eleştirel gerçekçi eğilimde ve naif anlayışta ortaya koyan **Burak**, 1992 **Yunus Nadi öykü Ödülü**nü **Yakutiler** adlı yapıtıyla almıştı.
Şimdilik bu kervana son katılan araştırmacı - yazar **Battal Pehlivan** oldu.
Güzel değerlerimizin yitimiyle ülkemiz biraz daha çokaklaşıyor.

● Şair arkadaşımız **Kenan Sarıalioğlu**'nun ilk kitabıFe Yayınları'nda **Metafizik ve Gülümseme** adıyla çıktı. **Sarıalioğlu**, 19 Mart 1994 günü **Mahmut Goloğlu Kültür Merkezi**'nde kitabını okurlarına imzaladı.

● Mayıs sayımızda buluşmak dileğiyle, tüm okurlarımıza, sağlık, başarı ve esenlikler...

Kurucusu: **Ahmet Selim TEYMUR**
Sahibi: Kuzey Gazetecilik Matbaacılık ve Ambalaj San. A. Ş. adına
M. Naci ÖZKAN

Genel Yayın Yönetmeni : **Gündoğdu SANIMER**
Genel Yayın Yönetmen Yardımcısı : **Arslan PULATHANELİ**
Sanat Danışmanı : **Ahmet ÖZER**
Yazı İşleri Yönetmeni : **Melih. S. ERTÜZÜN**
Kapak, İç Düzenleme, Görsel Dnş. : **M. Reşat SÜMERKAN**
Dizgi : **İsmail FANDAKLI**
Film - Montaj : **Özer DÖLEK**

Abone Koşulları : **Yıllık: 250.000 TL.**
(Eski abonelere, öğretmen ve öğrencilere 200 bin)
Yurtdışı Abone : **80 DM**
Yazışma Adresi : **P. K. 183**
61001 - TRABZON
Ederi : **25.000 TL. (KDV dahil)**
Aylık Dergi

Abone ederinin, Gündoğdu SANIMER adına 731607 numaralı postaçeki hesabına yatırıldıktan sonra, dergi adresine bilgi verilmesi rica olunur.

DİZGİ: **EFOR Masa Üstü Yayıncılık - Organizasyon**
Tel.: (462) 326 44 26 Fax: (462) 322 29 96 - TRABZON

BASKİ: **ART Ofset Matbaacılık** Tel.: (462) 325 77 55 - TRABZON

Gönderilen ürünlerin daktiloyla yazılması rica olunur. Ürünler yayınlansın, yayımlanmasın geri verilmez.

— kuruluşlarının 54. yıldönümünde

türkiye'de köy enstitüleri

● **Mahmut Makal**

Kuruluşlarının 54. yıldönümünü kutladığımız Köy Enstitüleri, Türkiye'de 1937'de deneme biçiminde, 1940'da yasal olarak kurulan eğitim kurumlarının adıdır. O zaman Türkiye 63 il merkezinden oluşuyordu. Her Enstitü üç il'in çocuklarını alıyordu ve Enstitülerin sayıları 21 taneydi...

Köylünün eğitim yoluyla canlandırılması, bilinçlendirilmesi, kurtarılması ve amaçlanan çağcıl toplumun oluşturulması için, çağcıl eğitim kurumlarına gereksinim vardı. Eğitsel ve toplumsal araştırmalar sonunda Köy Enstitüleri kuruldu. 3803 sayılı kuruluş yasasının kabul tarihi 17 Nisan 1940'tır.

Köy Enstitülerinin ilkeleri, Bakan Saffet Arıkan ve İlköğretim Genel Müdürü İsmail Hakkı Tonguç tarafından hazırlanarak, Bakanlığın çıkardığı dergide yayımlanmıştır. Özetle şöyledir:

1- Bu kurumlarda öğretmen adaylarına verilecek bilgi, hep genel ve geçer eğitsel esaslara dayanmalıdır.

2- Meslek dersleri, iş okulu denen ve pratik bilgi ilkesi güden yeni anlamdaki ilkokulun yöntemlerini egemen kılacak şekilde olmalıdır.

3- Öğretmen adayları, köy hayatını her yönüyle ilgilendirebilecek koşullar içinde yetişmelidirler.

4- Öğretmen adayları, tarım ve sanayi ile ilgili bütün işlere, teorik ve pratik bakımdan egemen olabilecek duruma getirilmelidir.

Bu ana ilkeler, Köy Enstitüleri yasasında yer almış ve uygulamaya geçirilmiştir. Yani, yasadaki biçimiyle söylersek, "Köy öğretmenleri ve köye yarayan öteki mesleklerin erbabını yetiştirmek üzere, ziraat işlerine elverişli arazisi bulunan yerlerde" kurulmuşlardır. Öğretmenlerin yanında, köyler için sağlık memuru, teknisyen ve ebe yetiştirmişlerdir. Köy Enstitülerini, öğretmenleri ve öğrencileri kurmuştur. Köy okullarının ve Enstitülerinin teşkilatlanma yasası 4274'ün 10. maddesine göre de köyün her yönden eğiticisi ve rehberi olmuşlardır. Bu yasanın TBMM'de görüşülmesi sırasında, iş eğitimine karşı çıkanlara, Köy Enstitülerinde uygulanmakta olan eğitim şöyle savunulmuştur:

"İş esasına ve iş disiplinine dayalı eğitim ve öğretim sisteminin, tabii kendi hayat şartları gözönünde tutulmak şartıyla, şehirli çocuklarına da uygulanması temenni edilir. Bu devirde, eğitim ve öğretim kavramı eski basitliğini yitirmiştir. Bu bakımdan, okumak yazmak bir gaye değildir, okuyup yazma bir araçtır. Kendisiyle yetinilecek bir gaye değildir ve hatta bir memleket içinde okur - yazar işsizlerin, amaçsızların çoğalması, o memleketin toplumsal nizamını, ahlâkî nizamını bozması bakımından zararlı bile. Bu sebepten, bu eğitim sisteminin öteki okullarımıza da yayılması ve uygulanması zorunludur..."

Köy Enstitülerinin Eğitim Yöntemleri

1- Çevreye uygunluk: Öğretmenin yetiştiği yerin koşullarıyla, çalışacağı köyün koşullarının benzer olması ve her iki çevreyi öğretmenin bilinçli olarak tanıması...

2- Doğaya uygunluk: Öğrenciyi yıldıracak, işten ve çalışmaktan bezdirecek iş ve ödev verilmemesi...

3- Kendi kendini yönetme: Enstitünün günlük yaşamında türlü nöbetler yanında, derslik, işlik ve tarım alanlarında, yapım işlerinde her öğrenci nöbetleşe görev alır. Başkan ve nöbetçi öğrenciler, yapılan işlerin sorumlusu oldular. Demokratik bir düzenle yönetilen bir toplumun oluşmasına, ödev, hak ve sorumluluk bilincine giden yoldur bu...

4- İş İçinde ve kendi kendine çalışma: İşin ve kendi kendine çalışma yönteminin taşıdığı anlamlar ayrı ayrı değil, ders ve işin, işlenen konunun yapısına göre aynı zamanda uygulandı...

Öğrenciyi Yetiştirme İlkeleri

1. Kentlerin dışında kuruluş.
2. Köyden alıp köye verme.
3. Köye göre yetiştirme.
4. Yaparken öğretme.
5. Okumaya ve genel kültüre yöneltme.
6. Demokratik eğitim.
7. İmece (Bu gelenek bir eğitim yöntemi durumuna getirildi).

Gerçek Eğitim Nedir?

Eğitim yaşamın dışında değil içindedir. O yüzden, eğitim programları, bireyi, toplumu ve çevreyi dengelemek, gerçekçi olmak zorundadır. Çünkü, eğitim uygulamaları yaşamsal ve de dünyasal kılınmazsa, toplumu etkileyemeyeceği gibi, ters bir etkiyle ezberciliği ve yazgıcılığı besler... Yaşamsal ve toplumsal eğitim, üretken, çağcıl ve demokratik eğitim demektir. Bu, yüzyıllardır alışılmış karatahta ve ders kitabının dışına çıkan **'yeni İnsan'ın** gereksinimidir. Değerlerin yaratıcısı olan insanı yetiştiremezseniz, hiçbir yere varamazsınız...

Köy Enstitülerini kuranlar, alınlarının teriyle, bol yemiş verecek bir ağacı sulamaktaydılar. Bu ağacın meyvaları,

yaraları sararak

Neriman Calap

gecenin yalnızlığı sığınağım
yüreğimin umudunu kanatır düşünceler
bıraktım çözümsüz / bilinmeyen denklemleri
sevgisiz dünya / açtığın yaraları sararak

günün geçmezliği saçlarımda
dilimde baldıran otları
özlem tütüyor sabah çayım
yağmurlu akşamların buğusudur dinlediğim
öptüğüm çocuklar bahar kokuyor

bilimsel olarak saptanmış **"İnsanoğlunun erdeminin ve yaratıcılığının, elleriyle beyni arasında kurabileceği uyumla doğru orantılı olduğu..."** gerçeğine uygun biçimde yetişmişlerdir...

Köy Enstitülerinin kurucusu Tonguç'a göre, **eğitimin asıl ereği, halk kaynağını harekete geçirmek, üstündeki karanlığı kendisinin atmasını sağlamaktır**. Bunun için de, halk çocuklarının bu doğrultuda eğitilmeleri gerekir. Toplumsal bilinci yaratmanın başka yolu yoktur. Vatandaş etkinliklerini toplumsal yaşamın ve devlet örgütünün temeli durumuna getirmenin yolu, sağlıklı, bilinçli, yenilikçi bir eğtim uygulamasından geçer... Bu uygulamada, iş eğitimi, eğitim işinin temel taşıdır. **"İş içinde eğitim"** demek ise, iş eğitimi yoluyla insanı donatmak, toplumsal sorunlarla savaşım için insanı pişirmektir... Nitekim, Köy Enstitülerini bitirenler, hiçbir olay karşısında yüzyerini yere sürmemişler, dimdik olmuşlardır...

Köy Enstitülerinin ana ereğini Tonguç şöyle açıklıyor:

"Köy insanı öylesine canlandırılmalı ve bilinçlendirilmeli ki, onu hiçbir kuvvet, yalnız kendi hesabına ve insafsızca sömüremesin. Köyün sakinlerine köle ve uşak muamelesi yapamasın. Köylüler, bilinçsiz ve bedava çalışan birer iş hayvanı haline gelmesinler. Onlar da her vatandaş gibi her zaman haklarına kavuşabilsinler. " (Canlandırılacak Köy, s. 85)

Köy Enstitüleri, genç Cumhuriyetimizin eğitim kaldıracı olmuşlardır...

Köy Enstitülerindeki eğitim uygulaması, Türkiye'de de dünyada da aşılamamıştır. Türkiye'deki çocukların bugün uygulanan ama çağcıl olmayan ve de ezberci eğitim sisteminden kurtulmaları, Türkiye'nin de kurtuluşu olacaktır. Bu eğitim kurumları aynı adla yeniden açılmayabilir. Ama o eğitim uygulamasından yararlanıp olumlu eğitimi yurt yüzeyinde yaygınlaştırarak, sistemin yönü çağcıl ve olumlu yöne çevrilebilir.

Köy Enstitüleri, ilk mezunlarını 1942'de, son mezunlarını 1953'de verdi. 17.431 erkek ve 1.398 kız olmak üzere 17.431 öğretmen; 8.636 erkek ve 39 kız olmak üzere 8.675 eğitmen; 1.774 erkek sağlık memuru; 53 köy ebesi yetiştirdi.

Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü'nden de 14 kız, 197 erkek olmak üzere 211 öğrenci mezun oldu.

Köy Enstitülerinin on yıllık maliyeti sadece 51 milyon liradır. Bunun 44 milyonu öğrenci yiyecek ve giyeceği, 7 milyonu öğretmen maaşı.

Köy Enstitüleri döneminde 8 bin köyde yeniden okul açıldı.

Öğrenci sayısı 380 binden 1 milyon 150 bine çıktı. ●

cinayet sûreleri

Tuğrul Asi Balkar

III.
Tutanak Sûresi

"ve biz duvar üzerinde
...
ayrı ayrı
birbirimizden uzaktayız"
nehemya

duvarların içi görünmez
duvarların içinde tutanaklar
içimin sesi duvarlar, durulmayın:

alıştırdım duvarları bağırmıyorlar artık

IV.
Rüzgâr Sûresi

yanlış rüzgârlara kanat çırpan kuşlara ne oldu?

yağmurun kentlerine giderdin
yolun denizlere açık uçurum kıyılarından
oysa odandan soğuk bir rüzgâr
ve saydam bir düşüncenin düğümlü gölgesi geçer

düşünür'
dün

V.
Kuyu Sûresi

"ve biz sudan yarattık
her canlı şeyi
onlar inanmayacaklar mı?"
kuran

dökülüyor bardaktan
saf ve duru, susuzluğun biter gibi
dolduruyorum duruluyor dipten doruğa
işte ağzın
nereye gitsen o dinmez sancı
o müthiş hıçkırık
bir bulut, işte, kendi sesinden
birden bir ses kanla köpüren
birden bir susuzluk poyrazla çarpan
kuyu!
dökülüyor bardaktan
su su su
acı su
acı
su

manzara resmi ve veysel günay resmi*

● Mustafa Salim Aktuğ

Görsel ve plastik sanatların en temel özelliği mekan yaratmaya yönelik olmasıdır. Sanat tarihindeki önemli değişimlerin yansımalarını bu yönde saptayabilmemiz mümkündür. İnsanlığın gelişim sürecinde sanattaki öz ve biçim değişimini algılamak ve yorumlamak belli bir kültürel birikime de sahip olmayı gerektirir.

Veysel Günay resminin en genel tarzı olan manzara resmi, gözün görebildiği en geniş alan ve mekanları belli bir uzam içerisinde sunumlamayı amaç edinir. Işığın önemli rol üstlendiği genel atmosferde doğanın keyfini yaşatmaya çalışır. Manzara resmi, insan ve doğa ilişkilerini yansıtmakla beraber, farklı görsel ve mekansal etkileri denemeye de son derece elverişlidir. Belli konu tanımlamalarının ötesinde, daha esnek ve özgürlük yanlısıdır. Bu yüzden renk, doku, çizgi vb. gibi biçimsel değişimlerle resim sanatının soyuta yönelmesinde öncü görev üstlendiği iddia edilebilir.

Uzak Doğu'da binlerce yıllık geleneği olan manzara resminin Batı'da ortaya çıkmasında Flaman ressamlarının büyük çabaları olduğu kesindir. Ancak, manzara resminin gerçek etkisinin 17. yy'da Fransız Poussin ve Lorrain'le görürüz. Poussin resimlerinde, doğanın insan tutkularındaki kayıtsızlığını ya da yaratılışın görkemini ön plana çıkarır. Lorrain ışığın sayısız değişimlerini incelemeye başlar.

18 ve 19. yy'larda manzara resminin gücü Avrupa'da artarak devam eder. İngiltere'de Constable, Gainsboroug, Turner, İtalya'da Canaletto, Fransa'da Corot, Courbet, Millet ve 19. yy'ın son çeyreğinde onları izleyen izlenimciler (Monet, Pissaro, Sisley, Renoir, Seurat, Signac) açık hava resminin bütün imkanlarını denediler. Onların yapmış oldukları portreler dahi manzaraymış gibi durur.

Hacmi azaltan izlenimcilerin aksine Cezanne, her hacım ve düzlemi sabırla kurdu. Van Gogh daha çok kendi iç dünyasındaki fırtınaları doğada gördü. Yüzyılımızın başında Fov'lar, canlı renkli temel biçimlerin sistemli çözümlemesiyle manzara resmindeki değişim rüzgarını sürdürdüler.

Duchamp'ın sanata getirdiği yeni yaklaşımlar doğrultusunda 1970'den sonra yeni bir manzara düşüncesi olgusu yaşamaya başlarız. İzleyenin dış dünya ile apayrı bir ilişkiyi görebileceği manzaranın (pano - resim) yerine doğanın kendisini koyan "Land Art" akımı.

Veysel Günay, özünde oluşturmacılık ve dışavurumu taşıyan, kendi içerisinde yaşadığı ve yaşattığı dünyayı renklendiricilerin yardımıyla form olarak ortaya çıkarma (yansıtma) uğraşısı içerisindedir.

Veysel Günay, Türkiye'nin en güzel doğasına sahip olan Karadeniz bölgesinde doğup, gençliğini orada yaşadı. bugün yaptığı resimlerin kaynağı olarak bu "yaşanmışlığı" örnek gösteriyor. "manzarasını çalıştığım yerin soğuk rüzgârı, terli alnıma değmiş olmalı" diyor. "Hayali resim yapmaktan boşlanmadığını", onun için "resimlerine çıkış noktası olarak her zaman doğayı aldığını" söylüyor.

İç dünyasının sorunu olarak manzara resmine yönelişini "bu konuda kendisini özgür hissetmesine" bağlıyor.

Gerçekleştirmek istediği (ışık - renk ilişkisine dayalı, boya ve onun doğal biçimlenişinin yarattığı ritmle oluşan) plastik yapıya daha bir rahat ve coşkuyla varıyor. Manzaralarında "sınırsız mekan anlayışının yüzeylere dayalı mekan anlatımına dönüşmesini" resimleri ve sanat anlayışı için "en büyük yenilik" olarak benimsiyor.

Resmin temel unsurlarını hiçbir zaman gözardı etmeksizin, dolambaçlı yollara girmeden, saf ve duru olma özelliğini yitirmeden (etrafında ne olup bittiğini bilerek) sanat yapmakta ısrarlıdır. Karadeniz izlenimleriyle başladığı manzara resimlerini daha sonraları Ege ve Gürün izlenimleriyle zenginleştirerek sürdürmektedir. Keskin bir bakışın deldiği bir bilinçle doğaya yaklaşır. Sıradan kişilere, bir evi ya da ağacı güzel bir manzara içinde görmek yetebilir. O ise resmin gerektirdiği şekilde, resmin genel yapısına uygun (organik) bir birleşimi oluşturmanın arayışı içerisindedir.

Yatay planların ağır bastığı resimlerini, diagonal ve dikey planların ağır bastığı yeni çalışmalarıyla zenginleştirmektedir. Son dönem resimlerinde yüzeyi ortayaçıkarmak için belirgin bir ritm oluşturacak fırça izleriyle boya sürüşündeki farklılıklar kadar derinlik anlayışındaki değişim de dikkat çekicidir. Yüzeyleri yataylaştırmaktan uzaklaşırken, en uzak derinliklere de varmaya çalışmaktadır. Ufku keşfetmek, yakınlaştırmak (zoom yapmak) isteğindedir Manzarada geri planı öne çekmek, böylece resmin büyüklük (anıtsallık) etkisini arttırmaya çalışmaktadır. Sanat tarihinin binlerce yıllık deneysel edinimlerinden kendini mahrum etmeden, doğadan hareketle belli bir görsel ilerlemeyi sunumlayan önermeler gibidir son yapıtları. İzlenimcilikle sarsılmış, kübizmle yıkılmış olan geleneksel görme biçiminin sentezini yapmaya çalışır. Optik ve psişik bir espasa (mekan ve ortama) göre izleyiciyi yapıta daha fazla ortak eden bir tutumla insan sıcaklığını yaşayıp, yaşatmak istemektedir. Ve gün ışığı oldukça etrafına hayranlık dolu gözlerle bakıp oradan bize her gün yepyeni biçimlere bürünmüş bir hayat parçası getirip, yaşadığımızı bize hatırlatmaya devam edecektir.

Ne mutlu bu keyfi onunla paylaşanlara! ●

* *Veysel Günay, Katalog, Türkiye Emlâk Bankası Yayınları.*

kuşlar

ahmet özer

üç kuştu gözümün aynasına yansıyan
biri gök boşluğunda ikisi karlar üstünde
bir erik dalını kuşatan beyazlık
yalnızlık şarkısını dinliyordu ovayla

üç kuştu soğukların kırlarına salınan
ikisi kırmızıydı biri benekli
yapraksız bir ağaçla söyleşiyordu sanki
anlatıyordu biri kışın söylencesini

düşlerl hançerlenen kuşkusuz bir göçmendi
yolculuğun koynunda kimsesizdi bildiğim
ikisi bekliyordu baharın seslerini
sığınıp toprağına yaşadığı bahçenin

çoğalıp savruluyor bir ötüşün ezgisi
kuşlar ki sevincimiz karlarla tazelenen
bir sabahla uyanan doğanın alnacında
çocukluğa elveren kurulu bir salıncak

sabahattin eyuboğlu'na saygı

● Mehmet Başaran

Saygıdeğer okurlar,

Trabzon Gazeteciler Cemiyeti'nin, 1993 yılı etkinliklerinden biri de Sabahattin Eyuboğlu'nun anısına düzenlenen "saygı gecesi"ydi. Bu 'gece'yle ilgili olarak, Eyuboğlu'nun yakın dostu, öğrencisi, şair - yazar, eğitimci Mehmet Başaran Trabzon'a gelerek programı tümüyle üstlenmeyi bir görev bildi. 21 Ekim 1993 günü gerçekleştirilen 'gece'de saygıdeğer eşi Birsen Hatun Başaran'ın da Eyuboğlu'yla ilgili anılarını program içinde dinleme olanağı bulduk. Başaranlar'ı, 'gece'ye gösterdikleri duyarlıktan dolayı kutluyor, sevgiler, saygılar sunuyoruz.

*

21 Ekim 1993 günü akşamı gerçekleştirilen "Sabahattin Eyuboğlu'na saygı gecesi"nde Cemiyet Başkanı Ömer Güner'in yaptığı açış konuşmasının ardından Eyuboğlu'nun kısa yaşamöyküsü, yapıtları ve çevirileri dile getirildi. Konuşmanın metni, şair arkadaşımız Ahmet Özer tarafından banta alınıp basıma hazırlandı. Konuşma metnini Köy Enstitülerinin kuruluşunun 54. yılında yayımlamayı, konunun duyarlığı açısından bir görev bildik.

Düşünce tarihimizin kilometre taşlarından biri olan Sabahattin Eyuboğlu'nun anısına saygılar sunuyor, yaşamı ve yapıtlarıyla kültür alanındaki saygınlığının gelecekte de süreceğine inanıyoruz. Programa emeği geçen herkesi kutluyor, bu güzel konuşmayı Kıyı okurlarına sunuyoruz.

Kıyı

*

Değerli izleyenler;

Kardeşimiz, Sabahattin Eyuboğlu için "13 Ocak Cumartesi günü öğleyin öldü" dedi. Ölümü şöyle oldu efendim. Yakın dostu **Vedat Günyol** ve **Arza Erhat**'la **Rabelais**'nin **"Gargantua"** çevirisini sürdürüyorlardı. Çok yorulmuşlardı. Öğle aralığı verdiler; ama, daha önce 12 Martta kendisi **Maltepe Hapishanesi**'nde 4 ay çok haksız yere, çok insafsızca konuk edilmişti. Onun da yorgunluğu üzerindeydi. İş arkadaşları dışarıya çıktığında -daha önce de yürek bunalımı geçirmişti- bunalım yineledi. Eşi gelemeden, hemen oracıkta dünyamızdan ayrıldı ve çeviri bitemeden kaldı, dostları tamamladılar.

Efendim hepinize, sevgiler, saygılar.

Sevgili **Sabahattin Eyuboğlu** dostları, Trabzon'un güzel aydınları, **Sabahattin Eyuboğlu**'nu sevmek, dünyayı sevmek demek. **Sabahattin Eyuboğlu**'nu anmak, dünyamızı kirleten kötülüklere, beyinlerimizi sömürgeleştirmeye kalkışan medya etkinliklerine karşı çıkmak demek; yaşam kirlenmesine, ekin kirlenmesine karşı çıkmak demektir. Sizler her halde, bu güzel karşı çıkış eyleminin içindesiniz.

Sabahattin Eyuboğlu'nu özellikle doğduğu yerde anmak ve o anma toplantısında, konuşma fırsatı sağlamak suretiyle, beni mutlu eden **Trabzon Gazeteciler Cemiyeti**'nin değerli yöneticilerine tekrar sevgiler, saygılar, teşekkürler.

Eyuboğlu, bir sanat adamı, bir denemeci, bir ekin adamı; bir sanat tarihçisi, Türk ekinini, Türk sanatını yüceltmek, evrensele açmak yolunda kafasını, yüreğini koymuş, bu uğurda can vermiş bir büyük Türk aydını. **Atatürk** devrimlerini, Atatürkçü aydınlanmayı yerleştirebilmek, kökleştirebilmek, kışkırtmak için, kafa ve gönül emekçiliğini sürdürmüş bir insan. Gerçekten çok yönlü bir kişilik, bir deneme ustası; özellikle, 1940'tan 1946'ya değin ve daha sonraki yıllarda değişik alanlardaki etkinlikleriyle, ülkemizde kuşakların yetişmesine büyük yaran dokunmuş bir eylem adamı. Aydınlanma savaşımıza Türk aydınlanma savaşına, ivme kazandırmış bir aydın. Ve de diyor ki, **"İki insanın bile dost olamadığı yerde, uygarlıktan söz edilemez"** yani, bir sevgi adamı, bir gönül adamı ve de Cumhuriyet döneminin yetiştirdiği bir güzel Anadolu ermişi, Anadolu bilgesi diyebiliriz ona.

Doğu - Batı ekinini iyi bilen, Mülkiye'yi bitirmiş bir babanın oğlu. Baba, evde Fransızcadan çeviriler yapıp, romanlar okuyup, evlatlarını yetiştirmede, onlara yaşamı, güzellikleri sevdirmede etkili oluyor. Baba 1919'da **Havza**'da kaymakam. **Atatürk**'ün buraya geldiği ve **Anadolu** Kurtuluşuna girişmek üzere olduğu yıllarda, **Havza**'da kaymakam. Daha sonra **Kütahya**'da mutasarrıf. Yani Kurtuluş Savaşına harç taşımış, yönetime katılmış, sıkıntılarını çekmiş, sürekli **Atatürk**'ün yanında hizmet vermiş bir yönetici. 1924'te **Trabzon** milletvekili olarak Meclise girmiş. **Atatürk**'ün başlattığı yenileşme hareketlerini bütün gücüyle desteklemiş bir aydın. Anası **Pulathaneli - Akçaabatlı** bir ağanın kızı, halk kültürünü çok iyi özümsemiş bir insan. Bilmeceler, yörenin halk türkülerini, **Yunus Emre**'yi ezbere biliyor. Evinde sürekli **Yunus** ilahileri söyleniyor. İşte 1908'de **Akçaabat**'ta doğan **Sabahattin Eyuboğlu**, bu ortamda güzellikler dünyasına gözlerini açıyor. Çocukluğu **Anadolu** kasabalarında geçiyor. **Pınarbaşı**'nda öğrenciliği başlıyor. Daha sonra **Kütahya**'da bulunuyorlar. Kardeşi **Bedri Rahmi** ile yaralı Türk askerlerine yiyecek taşıyorlar. Onların mektuplarını yazıyorlar. Düzcesi **Sabahattin Eyuboğlu**'nun kişiliğinin mayasında, oluşumunda Kurtuluş Savaşının coşkusu, heyecanı, Türk toplumunun kurtulma özlemi vardı.

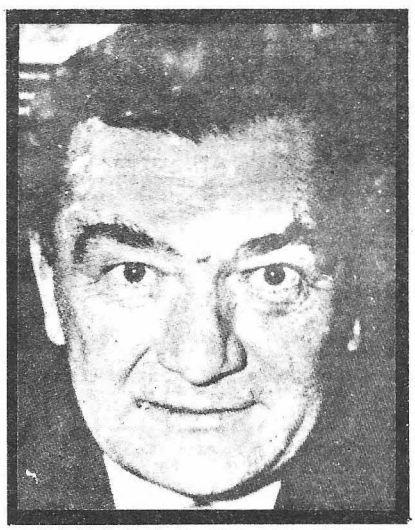

Sabahattin Eyuboğlu, 1908 - 13 Ocak 1973

Anadolu halkının ezikliğini yaşıyordu. Anadolu insanının, yüzyılların ezikliğinden kurtulma özlemini, derinden yaşıyordu. Ve 1924'lerde **Trabzon Sultanisi**'nde öğrenci, çalışkan bir öğrenci. Daha öğrencilik yıllarında Fransızcayı bir arkadaşıyla birlikte çeviriler yapacak denli güzel öğreniyor. **Türkçe** öğretmeni **Recai Bey** ona ana dilini sevdiriyor. Onun yetişmesinde çok etkili oluyor. Harf devriminin yapıldığı yıl 1928'de dönemin Bakanı **Avrupa**'ya, üniversitelere öğretim üyesi yetiştirmek üzere öğrenciler gönderme kararı alıyor. Açılan sınava **Eyuboğlu** da katılıyor, üstün başarıyla sınavı kazanıyor. Kazananlar arasında **Sabri Esat Siyavuşgil** var, **Hasan Karasan** var, **Vehbi Eralp** var. Tarihçi, **Ankara Üniversitesi**'nde Rektörlük yapan **Enver Ziya Karal** var. **Avrupa**'dan döndükten sonra bunlar yeni üniversitenin köşetaşlarını oluşturuyorlar. **Sabahattin Eyuboğlu, Avrupa**'dayken kafası, gönlü **Türkiye**'dedir. Kurtuluş Savaşını kazanan **Türkiye**'de, değişik alanda savaş sürmektedir. **Mustafa Kemal** çağdaşlaşma, yenileşme atılımlarını, savaşımlarını sürdürmeye çalışmaktadır. Tanzimattan beri, bir türlü silkinemeyen toplum, Kurtuluş Savaşı temeli üzerinde kendi kişiliğini, kimliğini bularak çağdaşlaşma savaşına katılmakta. **Sabahattin Eyuboğlu, Avrupa**'da düşünüyor. Peki **Avrupa**, bu savaşı nasıl açtı? Yani **Avrupa** o günkü uygarlık düzeyine, o günkü ekin düzeyine nasıl geldi? Bunun ardında ne var? Araştırıyor; düşünüyor, okuyor ve bakıyor ki rönesans, reform, aydınlanma savaşının yazarlarının canını dişine takarak sürdürdükleri savaş, **Fransız**

devrimi ve onun ardından başlayan laik, akılcı eğitim sözkonusu. Evet diyor **Eyuboğlu,** dünyada insanın uyanışı, kurtuluşu, aklın rehberliğiyle, kılavuzluğuyla olabilir: İnsanlarımız akılcı, laik bir eğitimden geçebilmelidir. Ayrıca **Avrupa** uygarlığına, ekinine; kişiliğini, kimliğini kaybetmeden bir **Türk** olarak bakabilmelidir. 1933'te **Atatürk** Darülfünunu yenileştirme, yani üniversite reformunu gerçekleştirmek üzeredir. **Almanya**'da barınamayan aydınlar, profesörler **Atatürk**'ün ileri görüşüyle, **Türkiye**'ye çağrılır. Üniversitenin kapıları onlara açılır ve gerçekten darülfünun çağdaş bir üniversite olarak gelişecektir. İşte o üniversite öğretim üyelerinden biri de **Romonoloji Doçenti Sabahattin Eyuboğlu**'dur. Kürsü başkanı **Leo Spitzer**'le başarılı çalışmaları sürdürmektedir. Ama **Eyuboğlu**'nun kafasını kurcalayan, ülkemizdeki ekin alanındaki gelişmedir. Nasıl olmalı? İncelemeler yazmaya başlamıştır.O günlerde çıkmakta olan **İnsan** dergisinde yazdığı yazılardan bir tanesi **"Fransız Realizmi"** başlığını taşır. **Fransa**'nın yazın alanındaki gerçekçi akımlarını bir **Türk** gözüyle, **Türk** aydını gözüyle inceler, değerlendirir. Orda klasizm, romanizm, realizm, sürrealizm vs. gibi akımlar gelip geçmiştir. Ama bunları eşeleyince bunun ardında **Sabahattin Eyuboğlu** şunu görür: Fransız aydınları, yazarları insanı ve dünyayı akıl gözüyle, tüm boyutlarıyla tanıtabilme, açabilme; onun ufuklarını genişletme savaşımı vermiştir. Aslında tüm **Fransız** yazını, **Avrupa** yazını gerçekçi bir yazındır. O halde **Türk** yazını da bu alana yönelebilmelidir. Kendisi tıpkı aydınlanma dönemi yazarları, sanatçıları gibi, kendi halkının değerlerine, derinlikteki değerlere eğilir. İlk incelemelerinden biri anasından dinlediği **Trabzon** yöresinden belleğinde cap canlı duran bilmecelerdir. Bilmecelerin üzerine bir araştırma yapar. Bilmecelerde bir şiir tadı bulur. İnceledikçe o şiir tadını, yani Türk halkının yaratıcılığının Avrupalı sanatçıların yaratıcılığı düzeyinde olduğunu saptar. Bunu çeşitli örneklerle de kanıtlar. Örneğin şu bilmeceyi alır: "Mavi tarla üstünde beyaz güvercin yürür." **Ahmet Özer** diyor tam bir dize. Oysa halk bilmecesi. Sonra bakıyor, Fransız şairi Valery'in bir dizesine: **Üstünde güvercinler yürüyen bu sakin damın**... Sanki Fransız Valery ile bizim halk, aynı dizeyi ortaklaşa yaratmışlar gibi. O halde diyor **Türk** halkının yaratıcılığına, eğilindiğinde, burdan çok güzel bir ekin fışkıracaktır. Bu arada kendisi, özellikle bizim yüzyılların alışkanlıkları ve koşullandırılmalarıyla dünyadan başka yanlara çevrilen bakışımızı, dünyaya döndürmek, dünyayı yaşanası duruma getirebilmek için yaşamı sevmek gerektiği üzerinde durmaktadır. Ve ressam kardeşi **Bedri Rahmi**'ye şöyle yazar: **"Büyük insanlar bence nabızlarıyla düşünen, düşündüklerini yaşayan ve yaşadıklarını düşünen insanlardır."** Tarihin en güzel dönemlerinde felsefe ile yaşam birleşmiş, filozofun sanatı, yaşamak olmuştur. Bizde düşünce ve yaşam başka başka şeyler. Ve **Sabahattin Eyuboğlu,** her koşulda düşündüğü gibi yaşayan, yaşadığı gibi düşünen insandır. Bu tümce, çok ucuz bir tümce gibi görünüyor insana. Ama bir düşünelim; düşündüğümüz gibi yaşayabiliyor muyuz? Yaşadığımız gibi düşünebiliyor muyuz? Bu zorluğu yeniyor.

1939'da **Türkiye**'de yeni bir atılım başlamak üzeredir. İkinci dünya savaşı patlamıştır. **Türkiye** 1923'ten beri eğitim alanında birçok yenileşmeler, kendini değiştirme çabaları harcamıştır. Ve de eğitimde kendini bulma denemeleri geçirmiştir. İşte 1939'da toplanan ilk **Maarif Şurası**'nda **Hasan Ali Yücel**, eski bir Milli Eğitimci Bakanlık Müfettişi, kendini çok iyi yetiştirmiş, çok değişik boyutları olan bir kültür adamı. Diyor ki, **"Yeni Türk toplumunun kurulabilmesi, yarım yamalak bir Tanzimat aydınlığı ile gerçekleşemez." Türk** aydınlanmacılığının gerçekleşebilmesi; yeni toplumun diri, sağlıklı bir toplum durumuna gelebilmesi, bir yandan **Avrupa** ekini kaynaklarından çevirilerle, klâsiklerle; **Avrupa** ekini kaynaklarına gitmekle, öte yandan **Türk** halkının koşullarına uygun gerçekleştireceğimiz eğitim atılımıyla, **Köy Enstitüleri**yle, halka gitmekle olacaktır. Bunu gerçekleştirebilmek için, yanına çağırdığı, en çok güvendiği adamların başında **Sabahattin** Eyuboğlu vardır. **Sabahattin Eyuboğlu, Talim Terbiye Kurulu** üyesidir ve **Ataç**'la birlikte dünyanın baş yapıtlarını seçip çeviren, **Türk** halkına kazandıran Tercüme Bürosu'nun başkanıdır. Bildiğiniz gibi 1940'lı yıllarda 'beyaz kitaplar' dediğimiz bu kitaplar -ki ilk okuyucu dönemin **Cumhurbaşkanı İnönü**'dür- çevrilmeye başlar. Gerçekten **Türkiye**'de bir aydınlanma dönemi başlamıştır. **Sabahattin Eyuboğlu**'nun evi de **Ankara**'da bir sanat ocağı gibidir. **Hasan Ali Yücel, Ahmet Hamdi Tanpınar, Nurullah Ataç** çoğu zaman oradadır. **Azra Erhat** yanındadır. O dönemin ozanları; **Orhan Veli, Melih Cevdet, Oktay Rifat, Cahit Külebi, Cahit Sıtkı** çevresindedir. Hangi yapıtların çevrileceği, hangi yapıtın çevirisinin daha güzel olduğu, daha neler yapılması gerektiği, o ocakta pişirilip kotarılır.

Tercüme dergisinin **"şiir özel sayısı"** hazırlanır. Türk şiirinin yenilenmesi alanında güzel bir kaynaktır. Tercüme dergisinin demokrasi özel sayıları hazırlanır. Türk düşüncesinin gelişmesi Türk yönetiminin demokratikleşmesi alanında güzel birdüşünce alt yapısıdır. Daha sonra **Sabahattin Eyuboğlu; Orhan Veli, Melih Cevdet** ve **Oktay Rifat**'la **"Yaprak"** dergisini çıkaracaktır: Yeni Türk Şiirinin sesi, gücü **Yaprak** dergisi... O dergide **Sabahattin Eyuboğlu**'nun, tekerleme havası taşıyan, şu şiiri vardır:

Gül verir yonca alırız
Bülbül verir serçe alırız

Dikkat edilirse çağını doldurmuş, toplumun dirimine, yaşamına katkısı azalmış eski değerleri veriyor; biryana itiyor, dipdiri değerleri alıyor. Yani yepyeni bir ekin atılımı gerçekleştirme yolunda.

Şarkı verir türkü alırız
Tek ses verir çok ses alırız
Halı verir kilim alırız
Kara tahta verir hayat alırız.

Klasik eğitimi bir yana iter, hayata bağlı eğitimi gerekleştirmeyi ister.

Diploma verir değer alırız
Lisan verir dil alırız
Tesbih verir pergel alırız
Hacıyağı verir zeytinyağı alırız
Meta verir fizik alırız
Turan verir memleket alırız
Hemşeri verir yurttaş alırız
Salon verir alınteri alırız
Canan verir dost alırız
Gözyaşı verir ümit alırız

Eyuboğlu başından beri, bir şeyin peşindedir. **Avrupa** uygarlığının kökenine giden yolları tanıdıktan sonra, Türkiye'ye döndüğünde şu ortam vardır,düşün alanında: Henüz daha yurdumuzun neresi olduğu, aydınların kafasında belirmemiştir. Yurt kavramı, Türk insanının kafasında açık saçık belirmemiştir.

Yurt kavramı, bize tanzimat ozanı **Namık Kemal**'le **Vatan yahut Silistre, Hürriyet ve Vatan Şiiri Hürriyet Kasidesi** gibi şiirlerle gelmeye başlamıştır. Ama ordaki 'vatan' sözcüğü gene bildiğimiz anlamda belli bir halkın dilleri konuşan halkın oturduğu yer de-

Mehmet Başaran - Birsen Hatun Başaran. Trabzon, 21 Ekim 1993. Sabahattin Eyuboğlu'nu Anma Gecesi'nde.

ğiidir. O, Osmanlı mülküdür. **Ziya Gökalp** o aydınlanma felsefesini bir ucundan geliştirmeye çalışan kişi **"Vatan ne Türkiye'dir Türklere ne Türkistan / Vatan büyük ve müebbed bir ülkedir Turan"** der. Turan neresidir? Bu vatan neresidir? Sınırları belli değildir. Ama Atatürk, çok ileri bir görüşle, Misak-ı Milliyle vatanın sınırlarını çizmiştir.

İşte **Atatürk**'ün bu bilincini kültür alanına **Sabahattin Eyuboğlu** taşır. Der ki, **"Biz bu toprakları yoğurmuşuz, bu topraklar da bizi. Onun için, en eskiden, en yeniye ne varsa yurdumuzda öz malımızdır. Haikımızın tarihi Anadolu'nun tarihidir. O halde biz topraklarımızın altındaki, üstündeki değerlere sahip çıkarak, kendi ekinimizi kendi sanatımızı bu topraklardan fışkırtarak evrensele açmalıyız"**.

Öte yandan geçmiş dönemin yazarlarının, ozanlarının diline, tarih anlayışına bakar. Osmanlı dönemi aydını, yahut Osmanlı aydını diyelim, halkıyla tercümansız konuşamayacak, anlaşamayacak bir dil kullanmıştır. Oysa ki Atatürk **"ülkesini yüsek bağımsızlığını kurtarmasını bilen Türk ulusu,dilini de yabancı diller boyunduruğundan kurtarmalıdır"** demiştir.

Bir dilin, o toplumun kimliği, kendi olduğunu çok iyi bilir **Sabahattin Eyuboğlu** ve pırıl pırıl bir Türkçenin gelişmesine emeğini katmaya başlar.

Talim Terbiye üyesi iken, bu durumda yazın eğitiminin, edebiyat eğitiminin de değişmesi gerektiğini vurgular: İçeriği eskimiş, dili eskimiş metinlerle **"Türk çocuklarının duyarlıkları geliştirilemez, düşünce eğitimi onlara verilemez."** der.

Ve yazın eğitimini değiştirmek üzere **Mustafa Nihat Özön, Pertev Naili Boratav** ve kendisinden oluşan bir komisyon, ortaokul 1. sınıftan, lise son sınıflara değin **"Türkçe Metinler"** adlı bir kitap hazırlarlar.

Bu kitap eğitimde izlenecektir Ve şimdiye değin Türkçede hazırlanmış -öğretmen arkadaşlar bilsinler- en güzel edebiyat kitabıdır, daha aşılmamıştır.

Ne yazık ki 1946 seçimlerinden sonra iktidar partisinin içinde **Kurtuluş Savaşı** kanadından gelenler bir yana itilmiş ve yeni gelen eyyamcılar, tüm Cumhuriyet dönemi kazanımlarını, oy pazarına sürmeye başlamışlardır ve Cumhuriyet dönemi devrimlerinden ödünler verme başlamıştır.

Hasan Ali'nin yerine gelen Milli Eğitim Bakanı **Reşat Şemsettin Sirer "Köy Enstitülerini ıslah edeceğiz, Köy Enstitülerini millileştireceğiz"** diye, işe koyulur. Klâsiklerin yayımlanmasının zararlı olduğu öne sürülmeye başlanır. Hazırlanan **Türkçe Metinler** kitabı, eğitimden kaldırılır.

Bu arada 39 Milli Eğitim Şurasında **Sabahattin Eyuboğlu İsmail Hakkı Tonguç**'la tanışmıştır. **İsmail Hakkı Tonguç**, tıpkı **Sabahattin Eyuboğlu**'nun düşüncesiyle, inancıyla, Anadolu'ya dört elle sarılmanın; üretici, yaratıcı eğitimi yaratmanın eğitimcisidir. Onu tanıyınca coşar ve **Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü'ne**, gönüllü öğretim üyesi olarak koşar. Geceli gündüzlü orada çalışmaya başlar. Hayatında yaptığı en güzel işin, oradaki öğretmenlik olduğunu söyler.

Bu arada eşim diyor ki ben orada öğrencisiydim.

[**Mehmet Başaran** bu noktada sözü değerli eşi, eğitimci **Birsen Hatun Başaran**'a bırakır.]

Değerli izleyiciler.

Milletler, şehirler yetiştirdikleri büyük oğullarla nefes alırlar. **Trabzon** bu yönden çok şanslı. Böyle değerli bir oğul yetiştirmiş. Ben de **Hasanoğlan Yüksek Köy Enstitüsü** mezunuyum. Onun öğrencisi olma mutluluğuna eriştim. **Sabahattin Bey**'i, **ben bu** yönüyle kısaca anlatmak istiyorum.

En **çok sevdiğimiz** öğretmenimiz oydu. Biz o zaman **"hoca"** falan demiyorduk, **"öğretmenim"** diyorduk. O kadar değişik bir insandı ki... Batı Edebiyatı hocamızdı. Bize metinleri daha önceden verirdi. Biz, o gelmeden hazırlanır; üzerinde düşünürdük. **Dersler bizim** için bir şölen olurdu. Batı Edebiyatı Metinleri birer **şölendi.** Dört **gözle** beklerdik onun dersini ve o kadar zevkli geçerdi ki. **Hocamız derse gelmeden önce onu yolda karşılar, derste beraber olur, dersten sonra da peşini bırakmaz, o nereye giderse giderdik. Çünkü, bize hoca gibi değil; bir ağabey, bir baba, bir arkadaş gibi davranırdı. Sonra, o kadar yumuşak huylu bir insandı ki... Güler yüzlü, tatlı, bizi anlayan her şeyimizi ra-**

(Soldan sağa) Köy Enstitülü Kuddusi Baylan, Keleş Ertuğrul, Mehmet Başaran, şair Gündoğdu Sanımer, araştırmacı Arslan Pulathaneli, oturan, şair Ahmet Özer.

hatça söyleyebileceğimiz bir insandı. Yani böyle bir karakteri olan insanı, baş tacı yapardık biz de. Fakat malum rüzgârlar esti. O rüzgârlardan sonra, **Mualla Eyüboğlu** (kız kardeşi)'na manzum bir mektup göndermiş, uzunca. Ondan bir parça okuyacağım size.

Gördük nasıl yermiş Hasanoğlan
Nasıl belli değilmiş satan satılan
Nasıl yeşerirmiş insan
Ve nasıl biçilirmiş
Şöyleydi, böyleydi ama
O kara, bu kara, bu az, şu azdı ama
Beyazdı bacım beyaz
Hasanoğlan'da gece
Diri diri yeller estikçe
Bir güler yüz
Bir çift anlayışlı göz
Şevk doldurdu içimize
Bir acayip tadı vardı, dağların yıldızların
Bir rahatlık inerdi akşamları
Kırık dökük taşların
Yarım yamalak işlerin üstüne
Ama bakma böyle konuştuğuma
Umutlarım yine umut
Kadir kıymet bilinmezmiş bilinmesin
Kara leke silinmezmiş, silinmesin
Bizden memleketi sevmek
Üst yanına boş vermek gerek
Hepinizi saygıyla selamlıyorum.

[Sözü yeniden Mehmet Başaran alır, konuşmasını sürdürür.]

Evet; Eyuboğlu **"önemli olan memleketi sevmek; ama, bilinçle sevmek, oy kaygısıyla sever görünmek değil"** diyordu. Onun ana düşüncesi, **Mavi ve Kara**'da belirttiği gibi şöyle; **"Sokrates, Musa, Brahma, İsa, Muhammed, Dante Montaigne Galile, Shakespeare, Descartes Spinoza Rousseau, Marx, Freud, Pastör, Darvin, Einstein** gibi, insan büyüklerinin getirdikleri ortak gerçek, bütün gerçeklerin aşılması gerektiği, kimsenin kimseyi ezmeye hakkı olmadığı; iyiliğin de güzelliğin de doğruluğun da yalnız çalışan, arayan, zincirlerini kıran, sınırlarını aşan, köleliklerin her çeşidinden kurtulmasını bilen insanlara, vergi olduğudur." Evet, düşünmeyen, aramayan köleliklerin her çeşidinden kurtulmaya çalışmayan ne bir insan ne de bir toplum gelişebilir. Cumhuriyet döneminde, biz gerçekten düşünen, arayan, zincirlerini kıran insan yetiştirmeye yönelmiştik. Eğitim kurumları da bu alanda çalışmaktaydı. **Sabahattin Eyuboğlu**'nun, az önce **eşimin anlattığı gibi dersleri, bir düşünme, arama ve aklımızdaki zincirleri kırma çalışmalarıydı. Korkusuz, baskısız düşünmenin yollarını açan eğitimin adamıydı. Yirmi Köy Enstitüsünden gelen öğrenci yazılarıyla, Köy Enstitüsleri Dergisini** çıkardı. **Hıfzı Veldet Velidedeoğlu**'nun çok uzun yıllar sonra yaptığı değerlendirmeyle **"Üniversiteler böyle bir**

dergiyi gerçekleştirememişlerdir." Böylesine güzel incelemeler ve araştırmalarla, Türk toplumunun gerçekleri burada derlenmiş, harmanlanmıştır. O bir şey daha yaptı; Anadolu'nun tüm derinliklerine sahip çıkmak istiyordu. Yakın dostu **Halikarnas Balıkçısı**'yla yani **Cevat Şakir Kabaağaçlıgil**'le diyorlardı ki **"Batı aydınları; Yunan kültürü, Yunan uygarlığı diye insanlığı yanıltıyorlar. Bu dedikleri aslında Anadolu kültürüdür. O kültürü geliştirenlerin, bilginlerin hepsi Anadolu kökenlidir. Ve o uygarlığın kökü Anadolu'dur. Biz ona sahip çıkar derinlerimizden özsu alırsak evrensel sanata, özgün sanata ulaşabiliriz."** Bu anlayışla da **Anadolu** bozkırını, **Hasanoğlan** bozkırını, geçmiş dönemlerin seçkin yontularının örnekleriyle donattı. Bir açıkhava tiyatrosunun yapımını sağladı. O açıkhava tiyatrosunda, yakın köydeki **Hasanoğlan** köylülerinin izleyebileceği, en eski dönemlerin oyunlarından, diyelim ki **Sofokles**'in Oidipus'undan Donton Ville'nin "Bizim Şehir"ine, öğrencilerin kendilerinin yazdığı oyunlara kadar, orada sergileniyordu. Ayrıca tüm Türkiye'deki sanatçılar **Hasanoğlan**'a çağrılmıştı. Ressamlar, şairler, yazarlar, yontucular... Bunlardan bir tanesi **Nusret Suman**. Orada Türkiye'de ilk kez bir emek insanının yontusunu **Hasanoğlan**'ın tepesine dikti. Görmüşsünüzdür. **Rodin**'in düşünen adamı. Hani böyle çenesine elini dayamış, düşünen, kasları bile düşünmeyle gerilmiş bir insan... O insan sanki böyle doğrulmuş, ayağa kalkmış, Türk köylüsü olmuş ve Anadolu bozkırlarına tohum serper durumda canlandırılmıştı Hasanoğlan tepesinde.

Ne mi oldu, daha sonra o yontu? Anadolu'yu sevmeyen, Anadolu halkına sırtını dönen, sadece oy kaygıları güdenlerce **Stalin**'e benzetilerek kaldırıldı. Evet **Sabahattin Eyuboğlu** diyordu ki, "**Köy Enstitüleri, bu memlekette kurulmuş kurulacak; halkçı, gerçekçi, ilerici, sözcüğün tam anlamıyla Milli Eğitim kurumlarının başında gelir.**"

İlkin bu kurumlarla taklitçilikten kurtulmuş; çağdaş dünya görüşüyle kendi koşullarına uygun varlığımızın köklerine giden bir yol bulmuşuz. Tüketici okuldan, üretici okula geçmişiz. Ezberciliğin yerine; yaşayan, yaratan bilgiyi koymuşuz. İnsanoğlunun seve seve, sevine sevine çalışabileceğini, işe koşacağını kanıtlamışız. İşçilikle öğrenciliği birleştirerek, her ikisini de angarya olmaktan kurtarmışız. **Ankara**'da o değişik yeller esmeye başlayınca **Sabahattin Eyuboğlu İstanbul Üniversitesi**'ndeki görevine döndü. Ama gene **Sabahattin Eyuboğlu** olarak döndü. Sanki Tercüme bürosu evine taşınmıştı. Bu kez yakın dostları **Azra Erhat, Vedat Günyol**'la beraber, evinde çeviri çalışmalarını sürdürmeye başladı. **Sabahattin Eyuboğlu** gerçekten Türkçenin yetiştirdiği en iyi çevirmendi. Dilin tadını çıkararak, yabancı dilde üretilmiş metni Türkçede yaratırcasına, size o tadı duyurarak çevirir. Ve çevirdiği yapıtları da gene aydınlanmacılığın özüne uygun, Türkiye'ye bilinç taşıma yolunda seçer. Örneğin: **Montaigne** der, onun denemelerini çevirir. Çünkü denemeleriyle montaigne, Avrupa'ya düşünmesini öğretmiş adamdır. Korkusuz, baskısız hiçbir ön yargının etkisi altında kalmadan; insan aklının aydınlık yolunu açmış kişidir. İster ki Türk insanı da onu okusun, korkusuz, baskısız düşünsün; özgür düşünen ülkeyi gerçekleştirsin.

Bu arada **Vedat Günyol**'la **Çan Yayınları**'nı kurmuşlardır. Ankara, yayınları, Tercüme Bürosu yayınlarını geriye doğru götüredursun, onlar biraz daha ileriye doğru götürürler ve Türkçeye ilk kez Batının en güzel düşün yapıtlarını, en güçlü düşün yapıtlarını kazandırmaya başlarlar. Evet bu arada onların çevirdiği yıldan 167 yıl önce yazılmış, Fransız devrimcilerinden **Babeuf**'un **"Devrim Yazıları"** adlı kitabını da çevirirler. Çok güzeldir kitap. Severek okunmaya başlanır. Şu aksiliğe bakın, değişik bir şey olur. O yıllarda **Talat Aydemir** hapistedir. Hapiste nasılsa onun eline Devrim Yazıları geçmiş. Çize çize, içe içe, eme eme okumaya çalışmıştır adamcağız. Asıldıktan sonra, hücresinde arama yapılmış, bir de bakmışlar ki bu adam Devrim Yazıları'nı okumuş. Eyvah demişler, çok tehlikeli bir yapıt bu. Hadi bakalım **Sabahattin Eyuboğlu**'yla **Vedat Günyol** hakkında, 7,5 yılla 15 yıl ceza istemiyle dava açılmış. Bildiğiniz gibi **"Babeuf Davası"** diye Türk yazınında, Türk yazın tarihinde yerini aldı. Aklandılar, ama düşünce suçu işlemişlerdi!. Daha komik şeyler de oluyordu. Burda yaşam öyküsünü anlatırken arkadaş dedi ki EFLÂTUN'un "DEVLET" çevirisini yapmışlardı, **Mehmet Ali Cimcoz**'la. Çeviri o kadar güzeldi ki Türk Dil Kurumu'nun çeviri ödülünü aldı. Ama bizim külyutmazlar öyle zeki insanlardı ki bir gün bakmışlar birinin elinde, Eflâtun Devlet diye bir kitap var. Bir soru açıyorlar. "Eflâtun rengi devlet" diye yorumluyorlar. Oysa eski Yunan filozofu Eflâtun'un Devlet adlı yapıtı. Ama onlar birleştirerek okuyorlar: Eflâtun devlet. "Eflâtun devlet" ne demek? Yani kızıl değil de, başka renk bir devlet. Nasıl, ne renk devlet bu? Evet Türkiye'de böyle gülünesi şeyler yaşandı. **Sabahattin Eyuboğlu**'nun, 60'tan fazla çeviri ve telif yapıtı vardır. Gerçekten Türk diline bir gömü, bir hazine kazandırmıştır. En çok severek çevirdiği Montaigne'nin Denemeleri. Ondan sonra La Fontaine'nin masallarının tümü. Çünkü gerçekleri tüm halkın anlayabileceği biçimde halk diliyle dile getiriyor. Ve de Doğu klâsiklerinden dörtlükler, Hayyam'ın dörtlükleri, onları kendisi yaratırcasına seve seve çevirir. İsterseniz içinden bir tanesini örnek olsun diye okuyabiliriz. **Sabahattin Eyuboğlu** çeviri dilini de azcık örneklemiş oluruz.

Evet, şarap şairi diye biliriz, **Ömer Hayyam**'ı. Oysa ki **Ömer Hayyam**, yaşam şairi. Yaşamın tüm pisliklerinden arınmış insanları esnetircesine, güzel olmasının şairi. Bakın ne demiş **Sabahattin** Eyuboğlu'nun diliyle:

Girme şu alçakların hizmetine
Konma sinek gibi pislik üstüne
İki günde bir somun ye ne olur
Yüreğinin kanını iç boyun eğme
Onurlu yaşa

Bir başka şiirde de şöyle demiş Ömer Hayyam:

Dünya üç beş bilgisizin elinde

Evet, burada bir kez daha vurgulamanın yeri. Gerçekten insanların alınyazısını yeniden yazacak güce ulaşan medyanın kimlerin elinde olduğunu bir düşünün ve dünyaya, neleri yaygınlaştırdıklarını bir düşünün. Yaşamı, düşünceyi, ekini nasıl kirlettiklerini düşünün. Düğmeyi çevirdiğinizde televizyonda başlayan Meksika dizilerini, Yalan Rüzgârlarını falan düşünün...

"Dünya üç beş bilgisizin elinde
Onlarca her bilgi kendilerinde
Üzülme eşek eşeği beğenir
Hayır var sana kötü **demelerinde"**

Evet Sabahattin Eyuboğlu adı, varsın bir alana verilmemiş olsun, varsın bir okula verilmemiş olsun. Anadolu topraklarıyla, Anadolu insanıyla bütünleşmiş bir bilgemizdir o.

Fotoğrafla, şiirle, çevirilerle, denemelerle; üreterek, yaratarak yaşamı bir sanata dönüştürmeyi başarmış bir insan...

O, yazdıklarıyla, insanları; güzele, iyiye, doğruya bu doğrultuda eylem yapmaya çağırır. Ve de hiç bir gücün kapatamayacağı, Türk toplumunun onur duyacağı, alnı ağartacak bir yaşam enstitüsü gibi yaşamını sürdürmektedir. Evet o bir yaşam enstitüsü, Köy Enstitüsüdür. Bir dönem onun için şöyle demiştim: **"Çoktan yıkılıp gitti Atina / Mermer yapıları, ünlü yargıçları toz / Ama Sokrates / Egemen kılıyor bin yıl sonra da / Yöreye dostluğu, aklı / Başlıyor Diyonisos şöleni ve İmece"**

(...)

Bakarsın Montaigne'dir kendini açıklar, / Nazım'dır söyler yiğit şiirini / Rakı içer Tonguç'la akşamları / Taş kırar yol döşer sabahlara dek / Işır karanlığın dibinde Roma mozayikleri / Belgesel filmin adı **"Roma mozayikleri"** Merhaba Yunus merhaba Hayyam, En çok sevdiği ozanlar. Orda Yunus üzerine yaptığı çeviri var. Zaten kendisi de Yunus hoşgörüsüyle,

Adımız miskindir bizim / Düşmanımız kindir bizim
Biz kimseye kin tutmayız / Kamu alem birdir bize.

Diyen yiğit gönüllü biri

Merhaba Yunus, Merhaba Hayyam
Merhaba altın hasatlar
Dilinde türküsü "Halk Ana"nın
Bal peteğine döndürmüş günü
Derken çağın karanlığını sarsan
Taptaze bir Babeuf rüzgarı
Merhaba yaşamak
Merhaba evren

Anısına ve onun aydınlık düşüncelerini sürdürmek için bu güzel günü düzenleyenlerin hepsine saygılar, sevgiler. ●

adale ağrısı

● **Nazif Evren**

Her yılın mevsim dönemlerinde, elimdeki tomruk çizgisinden, ayağımdaki direk beresinden sesler gelir. Romatizmalıların nemli havalarda başlayan ağrıları gibi, benimki de depreşir. Süresini tamamlayıp, geçiverse iyi de yazılmamış meslek yaşamı kitabımın birçok konu başlıklarını da anıma getirir.

İşte bunlardan baş sayfada, Arap harfleriyle yazılmış, kapkara bir başlık:

Poyraz köyü kitabımın adı gibi "Poyraz Köyünden Köy Enstitülerine". Ne yapalım yaşam hamurunun teknesi bu Poyraz Köyü.

Altında kamış kalemle, baca kurumundan yapılmış kara mürekkeple cazır cazır yazılmış yazılar.

Birinci Dünya Savaşıyla Kurtuluş Savaşı günlerinden kalma, kara kara satırlar. Asker kaçaklarının saklanırken yaptıkları kapkara Dibek Dağı. Çekirge saldırısından tükenmiş, sapları çürüyüp kararmış buğday tarlaları. Çanakkale'ye, Bintepeler'e yurt savunması için giden öğretmen ve köy gençlerinden gelen ölüm künyeleri, kara haberler. Gazyağı yokluğundan aydınlanamayan kara bir köy. Yiyecek ekmek bulunamadığı için karabakladan, ayrık kökünden yapılan kara ekmekler... Adı bilinmeyen hastalıklardan, önce ateşlenip, sonra kararıp ölenler.

Sulfata gibi acı olduğu için, kinin yerine kullanılan çakırdikenin karapürçekleri. Sığır öletleri, eşek deresini dolduran hayvan leşleri, leşlere üşüşen kara kartallar.

Divit mürekkebinden alınmış, kamış kalemle yazılmış yazılar. Kimi satırlar birbirine karışmış, pek okunmasa da hep kara. Sayfayı çeviriyorum:

Devrim yılları, eğitim için dış ülkelerden gelen uzmanlar, kurslar, toplantılar, yeni öğretim izlenceleri... Milli Eğitim Bakanı rahmetli Vasıf Çınar, Necati, Reşit Galip, Saffet Arıkan ve Yücel... İzmir Erkek İlköğretmen Okulu... Bu okulun Kurtuluş Savaşı gazisi muallimleri (öğretmenleri) bize, "köye gidin, köylerde öğretmenlik yapın" önerisinde bulunup, köyde yapacaklarımızın yöntemini söyleyemeyen idealist öğretmenlerimiz...

Başka bir başlık: Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji Bölümü. Başlığın altında, çok açık seçik dolma kalemle yazılmış yazılar var. Öğrencilerini, günün önemli kişileriyle buluşturmaya, konuşturmaya çalışan rahmetli Fuat Baymur. Yahya Kemal Beyatlı'dan şiirler dinletiyor öğrencilerine. Rahmetli İsmayil Hakkı Baltacıoğlu, eğitim konusunda konferans verirken, pedagoji bölümü öğrencilerinin sorularına kızıp kürsüyü terkettiği yazılı.

Haftanın cumartesi günleri hiç ara vermeden İsmail Hakki Tonguç, Rauf İnan, Hurrem Arman'ın Köy Enstitüleri konusundaki konuşmaları yazılı bu sayfalarda. İşte o zaman, ilk sayfalardaki divit hokkanın kamış kalemiyle yazılmış yaşantıların birikimi uyanıyor kafamızda. Kara yazıları silmek için, bir eylem içine giriliyor. Onun başlığı da Savaştepe. Eşimle birlikte çalıdan ve çam dallarından yapılmış bir 'çardak lojman'dayız. Ben eğitim kursunun başı, eşim de parasız öğretmeni. Çevremizi saran köpekleri gündüzleri ekmeklediğimiz için, geceleri korolar geliştirerek bize bekçilik ediyorlar.

Çamlıklar içinde bir tepede eski bir ilkokul binasında, Savaştepe Köy Enstitüsü kurulmaya çalışılıyor. Çifteler'den gelen öğrenci ekibi, Savaştepe'nin binalarını yapıyor.

Ceplerinde kitap, ellerinde murç, mala. Gündüz dinlenmelerinde, gece gemici fenerinin ışığında okuyorlar, okuyorlar...

Kara yazılı yaşamın ak yazılı çalışmalarından etkinlikler bunlar, Çifteler'den, Dicle'den ayrı ayrı başlıklar var. Uzun açıklamalar yazılı, yazılmamış yaşam yapıtının sayfalarında. Neden bu anımsamalar diye sormayın, hele takvime bir bakın 17 Nisan değil mi? Kutlu olsun, ama gönül verenlere... ●

anne

Subutay Hikmet

Hepimizi yaratan Tanrı aynı
Olabilir mi
Kimbilir
Belki

Senden başka var mı
Varlığımın
Elle tutulur
Delili

Yokluğun zor
Oysa görüyorum
Herkesin annesi ölüyor
Garibi

Ölürsen ne mi olur
Bilmem ki
Ayaklarımdan
Toprağın kayması gibi

— ölümünün 9. yılında, ahmet selim teymur'u anarken

iki damla gözyaşı

● **Gündoğdu Sanımer**

Zaman adı konmuş o uslanmaz çılgınlık, ekranın bir kararıp bir aydınlanması arasındaki süre midir? **Faruk Nafiz**, mevsimler için nasıl bir tanımlama yapıyor bakalım: **"Onlar dönecektir yine gittikleri yerden / Onlarla giden günlerimiz dönmeyecektir."** Belki mevsim değil ama, şu nisan ayı bana ne denli yoğun hüzün taşıyor.. Oysa en sevdiğim aylardan biriydi önceleri. Özellikle 3 Nisan, benim en kara günüm olup çıktı. Sözü **Teymur**'a getirmek istiyorum, sezinlemişsinizdir. Annemi de yine bir 3 Nisan günü, üstelik **Teymur**'u anacağımız sırada yitirmek, benim için çok hazin olmuştur.

Bugün ayın 13'ü ve henüz marttayız. Üstelik **Ramazan Bayramı**'nın ilk günü. **"Sülüklü Mezarlığı"**ndayım yine. Orda dostlarımdan oluşmuş bir ordu var adeta. **Teymur** öleli dokuz yıl olmuş... Kim bilir kaç kez gelip durdum mezarının başına. Mezarlığın bir ucunda o, öbür ucunda ise **Osman Nabi Üçüncüoğlu**... İkisi de uzun boylu ince yapılı sanatçı kişiler.

Yıllar önce, **Teymur**'u anma amacıyla yazdığım bir yazı geçti elime. Oradan alıntı yapmadan geçemiyorum: **"... Titiz bir insan mısınız? Önemli bulduğunuz konularda kılı kırk yarar mısınız? Elinize aldığınız işi, mükemmellik çizgisine doğru yaklaştırmayı düşünür müsünüz? Eğer böyle bir yapıya sahipseniz, dünyada rahat edemezsiniz. Huzur denilen o ele avuca sığmaz oyuncağı asla tanıyamayacaksınız. Tüm yaşamınız sıkıntı içinde geçecek demektir. Ötekine berikine dert anlatamamanın üzüntüsünü yaşayacaksınız demektir."**. "... Çünkü **Ahmet Selim Teymur**, titiz bir insandı. Türk Diline, Türk Müziğine karşı duyduğu sevgi kadar, saygısı da sonsuzdu. Sırf çevresindeki insanlar hoşnut olsun diye, bu tutumundan ödün vermezdi. En küçük bir hafifliği, en küçük bir yanlışı bile affetmezdi. Başka yazarların yazılarına da aynı dikkat ve özeni göstermekten geri kalmazdı. Hatta o yazarlardan daha çok özen gösterdiğine çoğu kez tanık olmuşumdur. Bir harfin bile yanlış dizilmesine gönlü razı olmazdı. Bana göre gerçek bir aydındı o. Davranışları ise uygarlığın gereğiydi. Doğu insanının geri kalmışlığının temelinde yatan **"adamsendecilik"**, onun en amansız düşmanıydı..."

Trabzon'un kültür yaşamında koskoca bir çınardı **Teymur**. Öldüğü gün donup kalmış, ağlayamamıştım. ".. **Sen gözyaşlarını göstermeden ağlayacaksın / Gece gelen telgraflara**"... oysa şimdilerde bol bol gözyaşı döküyorum. Neden bu harika insanlar yok da, işe yaramaz bir yığın kalabalığın ortasında çile çekiyor bir avuç sanatsever...

Teymur'la dost olmamızı nelere borçluydum diye geçiriyorum aklımdan. Aradan bunca yıl geçmiş... Müzik mi? Evet. Müzik en büyük yakınlığımızdı kuşkusuz. **Şevki Bey'in** Hicaz yürük semaisini mi okuyalım. **"Ülfet etsem yâr ile ağyâre ne / Yansam ateşler gibi dildâre ne / Ben helâk olsam mürüvvetkâre ne / Ülfet ister gönlüm amma çare ne..."**. Yoksa **Rahmi Bey**'in Hümayun makamındaki bir şarkısını mı söylesek. **"Akşam erdi yine sular karardı / Gün aştı göklerin yurduna vardı / Yüceldi bulutlar dağları sardı / Çöktü bir mahzunluk ıssız ovaya"**.

Ahmet Selim Teymur (20 Nisan 1923 - 3 Nisan 1985)

Yazmak istiyorum, birlikte söylediğimiz şarkıları. Bir daha kim, nerede sorup öğrenecek ki... **Sadullah Efendi'den Hicazkâr: "Gel seninle yarın ey serv-i revan / Olalım mahvice Göksu'ya revan..."** Hele o güzelim Eviç makamında. Kazasker **Mustafa İzzet Efendi'nin "Bir sebeple gücenmişsin sen bana / Söyle sultanım ne ettim ben sana..." Şekerci Udî Cemil Bey'in "İstedin de gönlümü verdim sana / Her ne mümkünse sana ettim feda..."** Sevgili **Teymur'un** çok sevdiği **Rahmi Bey**'in, bir **İsfahan** şarkısı ile susalım. **"Etme bihûde figan vazgeç gönül / Gel bu sevdadan heman vazgeç gönül / Olmasın halin yaman vazgeç gönül / Gel bu sevdadan heman vazgeç gönül..."**

Karşımda duruyor üç kitabı da. Acaba dostluğumuzun kaynağı edebiyat mıydı?.. Kuşkusuz. "KIYI dergileri"ne bakanlar bunu görmekte gecikmezler.

Acaba dostluğumuzda gazeteciliğimizin de payı var mıydı? Olmaz mı... Aynı gazetelerde yıllarca köşe yazarlığı yaptık.

Öyle çok ortak yanlarımız var ki sevgili **Teymur**, bütün bunları anımsadığımda kendimi yapayalnız sanıyor ve beni bırakıp gitmene içtenlikle içerliyorum. ●

○

eski çağların karanlık taşı
fırınlara girdi gireli
yüreği sımsıcak
pırıl pırıl gözleri

büyük yapılarda alnı açık tuğlanın yüzü ak
umutlu kerpiç
bir yangın yağıyor insanlara bakarak
Nazım hariç

(Taş)

kıyıda bir ibrahim, s. 41

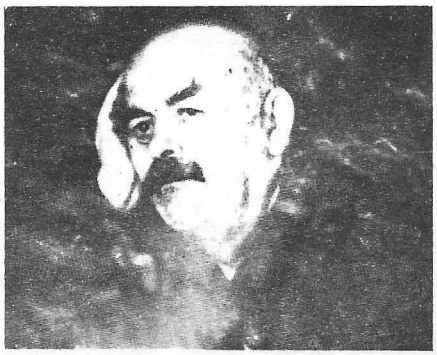

İbrahim Yıldız

KALEM

alınteri döken işçi
beni yaratan fabrika
bilmez belki
tüm dilleri bildiğimi

her kitabı okurum yazarken
çözerim her problemi
yudumlarım yürürken üstünde
çizgilerin içeriğini

getirirler suçu ağır birini
ölüm cezası verir yargıç
imza eder yargı belgesini
kırar beni

02.10.1980
21.01.1981
ışığın kanı, s. 58

○

yırtıldı evimin camları
karşıdan sen mi baktındı
gel de yama onları
gel de dik

soluğunla dikmiştin bir gün
yüreğimdeki yangını
dudaklarımdaki tuzu
gözlerimdeki ışığı

bir ıslık üstünde yürümüştük göklerde
yokumuz birikmişti
tadımız
sahilde

(cam)

11.11.1985
22.01.1990
doruktaki koltuk boş, s. 56

perde

yaşam bu denli uğuldar mı
kim bastı bombanın düğmesine
yanıt yok
bir 'soru' işte kendi kendine
–insandan pahalı
ve dayanıklı mı
yelde sallanan perde–

12.05.1992
05.07.1992
bir ibrahim, s. 12

tay

gelmeseydiniz gülmezdim
yaşamın coğrafyası çizilmezdi hiç
soru imi dokunuverir yüreğime
karnı öyle tok ki
acı eşit sevgi bir denklemse eğer
hangi ölçütün gölgesini yansıtır
hangi sonuç

duyulan ürkek bir tay mı ne

16.03.1992
21.03.1992
toplumun teni, s. 57

"TÜRK DİLİ ve EDEBİYATI" ve YAŞANAN GERÇEKLER

"Çocuklarımız güzel yapıtları okumalı."

Muhsine Helimoğlu Yavuz, bu sözünün çerçevesinde kamuoyunu bilgilendirmeye çalışıyor. Ona göre, geçmişten günümüze; değişik kanallardan yürüyen nice yapıtlar arasında, toplumumuzu geleceğe taşıyacak ürünleri, iyi seçmek zorundayız. Bu, yazın beğenimiz; kültürel gerekliliğimiz, eğitim düzeyimiz açısından büyük önem taşımaktadır.

Oysa durum hiç de özlenen doğrultuda değil.

Üniversitelerimizde olsun, ortadereceli eğitim kurumlarında olsun, hazırlanan kitaplar; çağımız insanına, özellikle de yeni yetişen kuşaklara, sağlıklı bir duyarlık kazandırmaktan yoksun özellikler taşımaktadır. Kitapları hazırlayan kurullar, tamamiyle kendi mantıkları doğrultusunda yapıtlar yazma yoluna gitmişlerdir. Bu yapıtlar, 'Edebiyat Tarihi'nin kimi bilgilerini, edebiyatın duyarlığından soyutlayarak "dostlar alışverişte görsün" anlayışıyla gencecik insanların önüne sürmektedirler.

Dil, anlatım, konu ve yazar seçimi, programda öngörülen şairler toplamı, olması gerekenin uzağında, bir birikimi ortaya çıkarmaktadır. Bu da zorunlu olarak edebiyat derslerini bıktırıcı, sıkıcı ve çekilmez bir duruma getirmekte, genç insanların duyarlığını köreltmektedir.

Değerli eğitimci, yazar Muhsine Helimoğlu Yavuz, bu olumsuzlukları, bir kitabın ekseninde okura sunuyor. Örnekler çoğaltılabilir; ancak görünen, ortaya konulan kitapların, olması gereken değil; gerekmeyen bir içerik taşıyışlarıdır.

Tüm eğitim kurumlarında görev yapanların, incelemeden alacakları dersler olacağına inanıyoruz.

Evet, **"çocuklarımız güzel yapıtlar okumalı."**

kıyı

ders geçme ve kredi sistemine göre lise birinci sınıf "türk dili ve edebiyatı" kitabının incelenip değerlendirilmesi

● Muhsine Helimoğlu Yavuz

giriş

Her kademedeki eğitim ve öğretimin niteliği, birinci derecede öğretecek olanın, yani öğretmenin niteliğine bağlıysa, ikinci derecede de ders kitaplarının niteliğine bağlıdır. Bu nedenle de doğru, iyi, güzel kısacası her yönden nitelikli ve bilimsel kitaplara gereksinim vardır.

Bu kitapları hazırlayanlar, kendi alanlarının en değerli, tanınmış uzmanları arasından seçilmiş olmalı ve bunlar da çok titiz bir ekip çalışması yapmalıdırlar. Seçilen bu uzmanlar içinde yazarlardan başka eğitim bilimciler, psikologlar, rehber uzmanlar, ressamlar, grafikerler, yayıncılar, dizgi - baskı ustaları da yer almalıdırlar. Çünkü, eğitim alanında kullanılacak olan ders kitaplarında, her ayrıntı çok önemlidir ve bütün incelikleriyle düşünülmelidir. Aksi halde, uzun vadeli bir yatırım olan eğitim sürecinin sonucunda ortaya çıkacak bir yanlışlık, toplumun yapısında büyük yıkımlara neden olur. Dahası bilimsel, laik ve demokratik açıdan ülkenin geleceği tehlikeye girer. Bilindiği gibi ülkeyi gelecekte, yanlış veya doğru eğitilmiş bu öğrenciler yönetecekler ve yönlendireceklerdir. Atatürk'ün deyişiyle, "Yeni nesil öğretmenlerin eseri olacak"sa, ülkenin geleceği de bu yeni nesillerin eseri olacaktır.

İşte tüm bu nedenlerle, ülkemizde yayınlanan ders kitapları yetkili kalemler ve sorumluluk duyan beyinler tarafından, titizlikle ele alınıp incelenmelidir. Nesnel ve bilimsel bir yöntemle yapılan bu incelemelerin, (Yayımlandığı ve ilgililere iletildiği takdirde) gelecekte yapılacak olan yeni yayınlara, olumlu katkıları olacağı umudunu taşıyorum.

Bu görüşten ve umuttan hareketle, "Ders Geçme ve Kredi Sistemine Göre Lise Birinci Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı Kitabı"nı inceleyip değerlendirmeye çalıştım. Bu çalışma, şu düzen içinde gerçekleştirilmiştir:

A- İÇ YAPI NİTELİKLERİ

1- İçerik

2- Yöntem

3- Dil - Anlatım

4- Süre

5- Ölçme - Değerlendirme

B- DIŞ YAPI NİTELİKLERİ

1- Boyutlar

2- Kağıt Cinsi

3- İç Düzen - Sayfa Tasarımı

4- Resim - Düzen

C- SONUÇ

1- Amaçlar - Hedef Davranışlar Açısından Varılan Sonuç ve Öneriler

Ders Geçme ve Kredi Sistemine Göre TÜRK DİLİ ve EDEBİYATI Edebiyat-1, M.E.B. Devlet Kitapları, Ilıcak Matbaacılık A.Ş., İstanbul 1993.

HAZIRLAYANLAR: TÜRK DİLİ KİTAPLARI HAZIRLAMA KOMİSYONU

ÜST KURUL

Prof. Dr. Enver Hasanoğlu (Gazi Üniversitesi Rektörü)

Prof. Dr. Ayşegül Ataman (G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dekanı)

Prof. Dr. Rasih Demirci (G.Ü. Teknik Eğitim Fakültesi Dekanı)

Prof. Dr. İhsan Tarakçıoğlu (G.Ü Mesleki Eğitim Fakültesi Dekanı)

YÜRÜTME KURULU

Prof. Dr. Ayşegül Ataman

Doç. Dr. Alemdar Yalçın

Öğr. Gör. Mustafa Firengiz

YAZARLAR

Yard. Doç. Dr. Ayşe İlker

Dr. Himmet Biray

Dr. Hüseyin Özbay

Dr. Ferhat Tamir

Dr. Güzin Tural

Hülya Kasapoğlu

Çetin Pekacar

DANIŞMA KURULU

Prof. Dr. Ahmet Bican Ercilasun

Doç. Dr. Leyla Karahan

Yard. Doç. Dr. İsmet Cemiloğlu

Yard. Doç. Dr. Serdar Erkan

Yard. Doç. Dr. M. Çağatay Özdemir

Yard. Doç. Dr. Servet Özdemir

Yard. Doç. Dr. Ziya Selçuk

Yard. Doç. Dr. Halil İbrahim Yalın

Öğr. Gör. Bülent Öztürk

M.E.B. Uzmanı Zeliha Cebeci

M.E.B. Uzmanı Selahattin Güntay

YAYIN HAZIRLIK

Sayfa Tasarımı ve Yayına Hazırlayan: Peyami Çelikcan

Dizgi: Devran Kutlugün, Şema Demirtaş, Gıyasettin Aytaş

Resimler: Mustafa Şahin, Serdar Canaslan, Ramazan Türkmen

A- İÇ YAPI NİTELİKLERİ

1- İÇERİK

Kitap 5 bölümden oluşmakta ve toplam 64 parça içermektedir. Parçaların bölümlere göre dağılımı şöyledir:

I. Bölüm - 2 parça

II. Bölüm - Parça alınmamış, "Edebiyat Tarihi" bilgileri verilmiş

III. Bölüm - 2 parça

IV. Bölüm - 39 parça

V. Bölüm - 21 parça

Parçaların yazarları ise bölümlere göre şöyledir:

I. BÖLÜM

1- Mehmet kaplan

2- T. S. Eliot

II. BÖLÜM

III. BÖLÜM

1- Suut Kemal Yetkin

2- Suut Kemal Yetkin

IV. BÖLÜM

1- Beyitler (Karma)

2- Mehmet Akif Ersoy

3- Ahmet Kutsi Tecer

4- Rıza Tevfik Bölükbaşı

5- Faruk Nafiz Çamlıbel

6- Orhan Veli

7- Ahmet Haşim

8- Orhan Veli

9- Ahmet Haşim

10- Mehmet Akif Ersoy

11- Namık Kemal

12- Yahya Kemal

13- Yunus Emre

14- Bilmeceler (Anonim)

15- Pertev Naili Boratav

16- Amil Çelebioğlu

17- Maniler (Anonim)

18- Türkü (Anonim)

19- Aşık Veysel

20- Yemen Türküsü (Anonim)

21- Yunus Emre

22- Aziz Mahmud Hüdayi

23- Kaygusuz Abdal

24- Erzurumlu Emrah

25- Aşık Veysel

26- Karacaoğlan

27- Ercişli Emrah

28- Karacaoğlan

29- Karacaoğlan

30- Yahya Kemal

31- Fuzuli

32- Nabi

33- Nedim

34- Nef'i

35- Şeyh Galib

36- Taşlıcalı Yahya

37- Nedim

38- Yahya Kemal

39- Ziya Paşa

V. BÖLÜM

1- Ömer Seyfettin

2- Sait Faik Abasıyanık

3- Memduh Şevket Esendal

4- Haldun Taner

5- Reşat Nuri Güntekin

6- Yakup Kadri Karaosmanoğlu

7- Peyami Safa

8- Tarık Buğra

9- Orhan Asena

10- Yahya Akengin

11- Cevdet Kudret

12- Cevdet Kudret

13- Şükrü Elçin

14- Şükrü Elçin

15- Falih Rıfkı Atay

16- Ahmet Haşim

17- Nurullah Ataç

18- Mehmet Kaplan

19- Atatürk

20- Atatürk

21- Hamdullah Suphi Tanrıöver

Kitabın sonunda

- Test (60 soruluk)

- Sözlük

- Kaynaklar yer almaktadır.

Kitapta yer alan toplam 64 parçadan 25'i düzyazı, 39'u şiirdir.

Düzyazı parçalarının, türlerine göre sayısal dağılımları şöyledir:

7 tiyatro, 4 öykü, 3 roman, 2 gezi, 4 deneme, 3 hitabet, 2 makale.

39 şiirin, edebiyat dönemlerine göre sayısal dağılımları şöyledir:

17 Halk Edebiyatı, 7 Divan Edebiyatı, 2 Tanzimat Edebiyatı, 2 Fecr-i Ati Edebiyatı, 10 Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı.

Birden fazla parçası alınan yazar ve ozanlar ise şunlardır:

Mehmet Kaplan'dan 2 parça, Suut Kemal'den 2, Şükrü Elçin'den 2, Orhan Veli'den 2, Ahmet Haşim'den 2, Nedim'den 2, Karacaoğlan'dan 2, Yahya Kemal'den 3 parça alınmıştır.

Bu sayısal verilerden sonra, şimdi de yönetmeliklere bakalım.

2.9.1991 tarih ve 20979 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe konulan "Ortaöğretim Kurumlarında Ders Geçme ve Kredi Yönetmeliği"ne göre düzenlenen, ders programlarında, "Edebiyat 1, 2, 3 Talim ve Terbiye Kurulu'nun 21.9.1957 tarih ve 215 sayılı kararı ile kabul edilip, 7.10.1957 tarih ve 976 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yayımlanan, mevcut Lise 1, 2 ve 3. sınıf Türk Dili ve Edebiyatı programları esas alınacaktır" der. (Bkz. M.E.B. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Ders Geçme ve Kredi Uygulamasına İlişkin Program Kılavuzu, M.E.B. Ankara 1991, s. 46)

Yukarıda belirtilen ve esas alınacağı söylenen bu programın 18. sayfasındaki "Metin Seçimi" bölümünün 2. maddesinde şöyle denilmektedir: "Örnekler; şahsiyetlerin ve bunların bağlı bulundukları çığırların karakterlerini vermelidir. Aynı devrin, başka başka yazarlarından alınacak parçaların biribirini tamamlaması ..... gerekir."

Bu maddeye bağlı olarak şöyle bir soru karşımıza çıkmaktadır: Celvetiye Tarikatı'nın kurucusu Aziz Mahmud Hüdayi, edebiyat kitabına niçin alınmıştır. Bu şahıs, hangi edebi çığırın temsilcisidir ve öğrencilere hangi yönden örnek gösterilecektir? Yine bu maddeden hareketle; kitapta yer alan Yahya Akengin'in, edebiyat dünyasındaki yeri ve önemi nedir, ideolojik bir kuruluş olan İLASAM'ın başkanı olmaktan gayri, adı hangi edebi alanda duyulmuştur, diye sorulabilir. Ayrıca, bazı yazarların birden çok parçasının alınması yerine, değişik, tanınmış yazar ve ozanlardan, başka parçalar alınabilirdi.

Yine bu programın "Ders Konuları Lise 1. Sınıf" bölümünde, şu isimlere yer verilmesi gereği belirtilir:

"1. Tanzimat Sonrası Edebiyatımız:

a) Namık Kemal, Hüseyin Rahmi Gürpınar, Mehmet Akif Ersoy, Ziya Gökalp, Yahya Kemal Beyatlı, Ömer Seyfettin, Memduh Şevket Esendal, Halide Edip Adıvar, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Reşat Nuri Güntekin ve Falih Rıfkı Atay'dan örnekler, Atatürk'ün nutuklarından seçilmiş parçalar." (a.g.p., s. 19)

Oysa kitapta Hüseyin rahmi Gürpınar, Ziya Gökalp ve Halide Edip Adıvar yoktur. "Vurun Kahpeye" romanını yazan Halide Edip'in, gerçekçi Türk romanını başlatan Hüseyin Rahmi'nin ve "Güzel dil Türkçe bize, başka dil gece bize" diyen Ziya Gökalp'in, Bakanlığın programında olmasına karşın kitaba alınmaması düşündürücüdür.

Programdaki bu bölümün 3. maddesi ise şöyledir:

"3. Batı Edebiyatı: Homeros, Aiskhylos, Sophokles, Herodotos, Moliere, La Fontaine, La Bruyere, Daudet, Cervantes, Swift ve Dickens'ten örnekler."

Ne yazık ki, kitapta bu batılı yazarlardan hiçbirisi olmadığı gibi, zaten bir Batı Edebiyatı bölümü de yoktur*. Oysa, 1973 tarih ve 1739 sayılı yasa ile yeniden saptanan "Milli Eğtimin Amaç ve İlkeleri"nde, "Liselerde Anadili Eğitiminin Amaçları" bölümünün 8. maddesi şöyledir: "Öğrenciyi Batı şaheserleriyle ilk sınıftan itibaren ilgilendirmek." Yne bu amaçlardan bir diğeri de şöyledir: "..... kendi ulusunun edebiyatını ve Dünya edebiyatını tanıyıp, bunlardan zevk almak, dil ve edebiyat yoluyla ulusal kültürünü ve insanlık kültürünü tanımak."

SORU: Bu kitapla, bu amaç nasıl gerçekleştirilecek!..

Bunlardan başka, 1. sınıf programının Halk Edebiyatı bölümünde yer alması belirtilen, Dede Korkut ile Divan Edebiyatı bölümünde yer alması belirtilen, Evliya Çelebi'ye de kitapta yer verilmemiştir.

SORU: Dede Korkut'suz, 14. 15. yüzyıl Oğuz Türkçesinin tadına nasıl varılacak ve Evliya Çelebi'siz bir gezi yazısı türü nasıl öğretilecektir!..

2- YÖNTEM

a- Kitapta, her parçadan önce "Hazırlık Çalışmaları" başlığı altında, bir bölüm yer almaktadır. Bu bölümde, okunacak parçada öğrencilerin neler bulacakları önceden bir çevçeve içinde belirlenmekte ve öğrenci okuyacağı parça konusunda yönlendirilmektedir. Bu yöntem kanımca; öğrencinin düş, algı, çok boyutlu yorum gücünü sınırlar. Çünkü, okunacak parçada neler bulacağı açıklamasını, öğrenci ister istemez bir "neler bulması gerektiği öngörüsü"ne dönüştürecektir ve onun dışına çıkmakta zorlanacak, belki de çekinecektir. Oysa, neler bulacağını bekleyip görmeli ve parça okunduktan sonra gündeme getirmelidir. Böylece ortaya her öğrencinin algı gücüne, bilgi birikimine, bakma ve görme yeteneğine göre çok renkli, çok sesli, çok yönlü bulgular, yorumlar, vargılar çıkacaktır. İşte bu elde edilen çokluktan, estetikte önemli bir yeri olan "çoklukta birlik" ilkesinden hareketle, parçanın ruhuna uygun bir birliğe, bir sonuç vargısına ulaşılabilir. Fakat, bu sonuç vargısının alt yapısını, mutlaka çocukların kendi bulguları oluşturmalıdır.

b- Her parçadan sonra yer alan, parçadaki yabancı sözcüklerin "lokal" olarak verilmesi de öğrenciyi hazıra, kolaya alıştıran yanlış bir uygulamadır. Daha ilk sınıftan, her öğrenciye Türkçe Sözlük ve Yazım Kılavuzu edindirmeli ve sözcükler oradan buldurulmalıdır. Böylece hem sözlük kullanma, küçük de olsa bir araştırma alışkanlığı verilecek, hem de öğrenci aradığı sözcüğün yanısıra başka sözcükler de görüp, öğrenecektir.

c- Parçayı çözümleyen sorular bölümüne bakıldığında; hiçbir parçanın sonunda yer alan sorular bölümünde, öğrencilere yönelik "Yukarıdaki sorular dışında, parçayla ilgili kafanızda oluşan soruları, görüşleri, düşünceleri dile getiriniz" diye bir madde olmadığı görülür. Her parçanın çözümlenmesi, belirli sorularla sınırlandırılmış ve çocuklar bu sınırlar içinde düşünmeye zorunlu kılınmışlardır. Oysa onların farklı algıları, yorumları ve soruları olacaktır. Bu aynı, bir resim öğretmeninin tahtaya bir kuş resmi yaparak, "Haydi çocuklar, bu kuşa bakarak, siz de defterinize bir kuş resmi yapın" demesine benzemektedir ve eğitim açısından en az onun kadar yanlıştır. Tanık olduğum bu olayda öğrencilerden birisi "Öğretmenim, ben tahtadaki sizin kuşunuzu yapmak istemiyorum, çünkü benim kuşum başka kuş" demiş ve dersin sonunda da rengarenk ve ikiden çok daha fazla kanatları olan bir "güzel kuş"la, bir "Zümrüdü Anka"yla, şaşkın öğretmenin önüne dikilmişti. (Bu örnek, aynı zamanda ölçme ve değerlendirme bölümüne de girebilecek olan, yöntem konusunun bu maddesine yaklaşımımdaki eleştirel bakış açımı, yeterince savunuyor ve yansıtıyor kanısındayım).

d- Özellikle "öykü" türündeki parçalar okunduktan sonra, öğrencilere "Siz yazar olsaydınız, bu öyküdeki olayı veya olayları nasıl geliştirirdiniz veya nasıl sonuçlandırırdınız sorusu, çocuklara "dünya değer" bir konuşma ve yazma konusu oluşturacaktır. Bu da onların sözlü ve yazılı anlatımlarını geliştirmede etkili, ışıklı, renkli, ilginç yöntemlerden birisi olacaktır. Bunun dışında, "Açık uçlu - sonlu öyküler" vermek de aynı işi görecek, aynı yolu açacaktır kanısındayım.

3- DİL - ANLATIM

Bir kitabı (Hele bu, bir de ders kitabı olursa)

---

* *Özdemir Sarıca, Mahir Ünlü, Ömer Özcan'ın yazdığı Lise 1. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı (İst., 1989) kitabında La Fontaine, Homeros, Aiskhylos, Sophokles, Moliere, Swift, C. Dickens gibi batılı yazarlar yer almaktadır.*

öğrenciye sevdirecek özelliklerinin başında, dil ve anlatımı gelir. Kitabın dili yalın, anlaşılır, çağdaş; anlatımı da düzgün, akıcı, renkli olmalıdır.

Ne yazık ki bu kitapta "muhteva, şuur, mukayese, mesele, unsur, şahsiyet, istidat, kıstas, devir, mekan, mensur" gibi hem anlaşılması, hem söylenişi güç olan eski sözcükler kullanılmıştır. Anlatım ise kuru ve renksizdir.

Örneğin: "Türk Edebiyatının devirlere ayrılmasında kullanılan kıstaslar." (a.g.e., s. 17) Görüldüğü gibi bu cümlede eski sözcükler kullanılmakla kalınmamış, yazım yanlışı da yapılmıştır. "Türk Edebiyatı" özel bir edebiyatın, bir ulusun edebiyatının adı olduğu için, sözcüklerin baş harfleri büyük yazılmış ama, sonra gelen ek, özel isme geldiği için yukarıdan bir kesme işaretiyle ayrılması gerektiği halde, ayrılmamıştır.

Kitabın kapağında, yazım kurallarına uygun olarak "TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI" yazdığı halde, iç kapakta yine yazım yanlışı yapılmış "TÜRK DİLİ ve EDEBİATI" yazılmıştır.

Alt başlıkların sözcük başları, kimileri büyük harfle yazılırken, kimileri küçük harfle yazılmıştır. Örneğin:

"a. Şiirin Şekil özellikleri

b. Muhteva Unsurları

c. Ahenk Unsurları

ç. Dil ve üslup" (s. 7)

Ayrıca, edebi sanatların adları "teşbih, teşhis ve intak, istiare, tezat, mübalağa v.b. Osmanlıca olarak verilmiştir. Bunların yerine "benzetme, kişileştirme ve konuşturma, eğretileme, karşıtlık, abartma" denmeli ve böylece bu sanatları, öğrencilerin çok daha kolay anlamaları sağlanmalıydı. Oysa bu tutum, daha baştan itici olup, çocukları edebiyattan soğutur.

Kitabın dili sanki çocuklarımıza, "ses bayrağımız" olan güzel Türkçemizi değil de Osmanlıcayı öğretmeyi amaçlamaktadr. (Bende böyle bir izlenim bıraktı).

4- SÜRE

Ders geçme ve kredi sistemine göre, Türk Dili ve Edebiyatı dersleri Lise 1. sınıfta 3'er kredi karşılığı olmak üzere, 1. ve 2. yarıyıllarda haftada 3'er saat okutulmaktadır. Birinci ve ikinci yarıyılların 20'şer hafta oldukları gözönüne alınırsa, bu bir öğretim yılında 120 ders saati eder. Kitapta uzunlu kısalı toplam 64 parça olduğuna göre, bu yaklaşık olarak her haftaya 1,5 parça düşecek demektir. Her hafta bir parça işlenmesinin, daha ideal bir zamanlama olacağı kanısında olmama karşın, bu oranı da çok "sıkıştırılmış" bulmuyorum. Sayısal açıdan bakıldığında, süre iyi ayarlanmıştır denilebilir ama, parçaların içeriği açısından bakıldığında, bu sürenin daha da seyreltilmeye gereksinimi olduğu görülür.

Öyleyse; bu sayısal verilerin ışığında, okutulacak parçalar bakımından daha seçici davranılmalı, konulara nitelik değer açısından yaklaşılıp, nicelik şişkinlik giderilmelidir.

5- ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Parçaların çözümlenmesine yönelik değerlendirme sorularına, "yöntem" bölümünde değinmiştim. Bu nedenle, o konudaki görüşlerimi bir kez daha yinelemeye gerek duymuyorum.

Kitabın sonunda yer alan 60 soruluk test, iki açıdan değerlendirilebilir.

a- Genel .ve Geleceğe Yönelik Bakış Açısından

Üniversite sınavlarına hazırlanmaya, çok önceden başlayan öğrencilere bu tür test sorularının yardımcı olacağı ortadadır. Ayrıca, tüm konular da bu yolla, bir ölçüde de olsa bir kez daha gözden geçirilmiş olacaktır.

b- Özel ve Dersin Amacı Açısından

Bir tür sanat dersi, büyük ölçüde bir dil becerisi dersi olan "Dil ve Edebiyat" kitaplarında, testlerin yaratıcı düşünceyi, anlatımı, dil ustalığını ölçemeyeceği ve geliştiremeyeceği ortadadır.

B- DIŞ YAPI ÖZELLİKLERİ

1- BOYUTLAR

Kitabın boyutları 19 x 27'dir. Oysa, ideal bir

ders kitabının boyutları hepimizin bildiği gibi 16 x 23'tür. Bu gereksiz "büyüklük" kitaba itici bir görünüm kazandırmakla kalmamakta, aynı zamanda kullanım zorluğu da yaratmaktadır. (Çantada ve sırada kapladığı alan yönünden).

Kitap toplam 241 sayfadır.

2- KAĞIT CİNSİ

Kitap, birinci hamur beyaz kağıda basılmıştır. Bu cins kağıt kullanımı her ne kadar "ederini" arttırıyorsa da eğitim - öğretim açısından, olumlu bir uygulamadır. Kitabın öğrencide uyandıracağı "estetik haz" açısından bakıldığında, iyi bir seçim olduğu görülür.

3- İÇ DÜZEN - SAYFA TASARIMI

Metinlerin, açıklayıcı bilgilerin, çözümleyici soruların yerleştiriliş biçimi, ilk bakışta bir karmaşa oluşturmakta bu da okuyucuda, asıl metni öteki bölümlerden ayırma güçlüğü yaratmaktadır. Bu nedenle, kitabın sayfa tasarımı açısında başarılı olduğu söylenemez.

4- RESİM - DESEN

Kitapta yer alan parçalarla ilgili olarak yapılmasına çalışılmış resimler, "estetik haz" yaratma ve "sanatsal değer" açılarından, İÇLER ACISIDIR. İlkel çizgilerden oluşmuş bu resimlerdeki renk uyumsuzluğu da gözü rahatsız edici boyutlardadır. Örneğin, "Pembe İncili Kaftan" (s. 141) parçasına ışık tutmak üzere yapılmış resimde, öykü kahramanının, ezilmiş bir hindinin üstünde mi, yoksa güzelim bir pembe incili kaftanın üstünde mi oturduğunu anlayabilmek için, insanın düş gücünü bir hayli zorlaması gerekmektedir. (Parçadan, üstünde oturulanın kaftan olduğu anlaşılıyor)...

Kitabın sonunda yer alan "Adriyatik Denizi'nden Çin Setti'ne" kadar olan, "Türk Dünyası Haritası" da sanki, amaçı aşan gizli bir "özlem söylemi" içermektedir. Bu nedenle de kafaları, özellikle de genç beyinleri karıştırabileceği tehlikesini içinde taşımaktadır...

C- SONUÇ

1- AMAÇLAR - HEDEF DAVRANIŞLAR AÇISINDAN VARILAN SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Türk Dili ve Edebiyatı derslerinin amaçlarını ve hedef davranışlarını;

- Dil ve edebiyat öğretimini, metinlere dayalı olarak ve öğrenciyi sanatçıyla doğrudan ilişkilendirerek gerçekleştirmek.

- Türk ve Dünya edebiyatçılarından en tanınmışları konusunda, öğrenciyi bilgilendirerek, onlara geniş açılı ve çok yönlü bir dünya görüşü kazandırmak.

- Okuduğunu anlamasını, baktığını görmesini, estetik yaratılarla duygulanmasını ve bu anlayıp, görüp, duygulanıp, düşündüklerini yazılı ve sözlü olarak, yanlışsız ve yeterli bir şekilde anlatabilme becerisini kazandırmak.

- Edebiyatın insanlık tarihinde ve yaşamında, öteki sanat dalları gibi "olmazsa olmaz" bir yeri ve önemi olduğunu kavratmak.

- Ulusal dilimizi sevdirmeyi, Türkçenin doğru ve güzel konuşulmasını sağlamak olarak tanımlarsak, yukarıda inceleyip değerlendirmeye çalıştığım "Ders Geçme ve Kredi Sistemine Göre Lise 1. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı Kitabı"nın, bu amaçları istenilen düzeyde gerçekleştiremeyeceği ortadadır.

Böyle olunca da çocuklarımızın "Türk Dili ve Edebiyatı" eğitimi için edebi değerlere saygılı, bilimsel, laik ve demokratik bir anlayışla; belirli bir gerici politikayı ve çağdışı bir ideolojiyi aşılamak amacından arındırılmış, yeni kitaplar hazırlanmalıdır.

Bu hemen, bugün, şimdi yapılmalıdır yoksa, yarın çok geç olabilir... •

Not: Lise 2. ve 3. sınıfların Türk Dili ve Edebiyatı kitapları da aynı komisyon tarafından aynı görüş ve sistemle hazırlandığı için, hepsinin tek tek ele alınmasına gerek görülmemiştir.

çizgi roman konusu

● **Muzaffer Uyguner**

Çocuklarla ilgili yayınlar ülkemizde de görülmektedir. Yazarlarımız çocuklar için şiir kitapları, romanlar ve öyküler yayımlamaktadır. Yabancı yazar ve ozanlardan da çeviriler yapmakta, bunlar kitap olarak da yayımlanmaktadır. Ömer Seyfettin'in ölümünün üzerinden elli yıl geçtiğinden "telif hakkı" kalkmış ve onun öyküleri de birçok yayınevince çocuk kitapları dizisi olarak yayımlanmaya başlanmıştır. Çocuk dergileri konusu da herkesçe bilinmektedir elbette.

Bilmem, çocuklarla ilgili konularda çalışmalar yapmak için kurulan Çocuk Vakfı'ndan haberiniz var mı? Bu Vakıf, önemli ve yararlı çalışmalarını, belirli ölçüler içinde yürütebilmekte; bu arada çocuklar için kitaplar da yayımlamaktadır. Son yayınları arasında, Mustafa Ruhi Şirin'in **Çocuk Kalbimdeki Kuş, Gökyüzü Çiçekleri** adlı şiir kitapları ile **Her Çocuğun Bir Yıldızı Var** adlı öyküler kitabı; Nusret Dişo Ülkü'nün **Üç Kedi** (öyküler), Hasan Lâtif Sarıyüce'nin **Evime Dönüyorum** (roman), Ali Samedoğlu'nun **Sihirli Ağaç** (öyküler) ve Ömer Seyfettin'in **Kaşağı** (öyküler: Ant, Kaşağı, İlk Namaz, İlk Cinayet, Falaka, Yüzakı, Mermer Tezgâh, Diyet) adlı kitapları anılabilir. Bu kitaplar resimlenmiş olarak sunulmaktadır okurlarına.

Benim üzerinde durmak istediğim kitap, Çocuk Vakfı yayınları arasında ve Eğitim dizisinde çıkan **Çizgi Roman ve Çocuk** adlı ilginç bir inceleme kitabıdır. Prof. Dr. Nilüfer Tuncer'in bu kitabı, herkesin yadırgadığı, çocuklarının okumasını istemediği çizgi roman konusunu geniş olarak ele alıp değerlendirmiştir.

Sayın Tuncer'e göre, "Genellikle yetişkinlerin, çocuk ve gençlerin çizgi roman okumalarını pek onaylamadığı, hatta zaman zaman engellediği bir gerçektir. Çocuk yayınlarıyla ilgili basılı veya sözlü herhangi bir yayında (seminer, açık oturum, konferans vb.) çizgi romanlar derhal 'zararlı' ya da en azından 'yararsız yayın' damgasını yerler. Oysa gözlenen gerçek hemen hemen bütün çocukların hatta yetişkinlerin çizgi romanları büyük bir istekle okumalarıdır". Yapılan incelemelere göre, "... başka ülkelerde çizgi romanlara ne tür bir işlem uygulandığını araştırdığımızda, Batı ülkelerinin çizgi romanlarla savaşı çoktan bırakarak, yararlanma yöntemleri geliştirdiğini, eski Doğu Bloku ülkelerinde bile bu yayınların rağbet gördüğünü çeşitli kaynaklardan" öğreniyoruz...'

Çizgi romanların başlangıç tarihi olarak çok değişik görüşler bulunmaktadır. bazılarına göre "çizgi öykü dizileriyle mağara devri resimleri ya da Mısır hiyeroglifleri arasında bir bağ" vardır. Fakat bu konuda en iyi başlangıcını XVIII. yüzyılda yaşayan İngiliz ressamlarından William Hogart'ın resimle yazıyı birleştirmesi olduğudur. Bundan sonraki yılarda çeşitli ülkelerde resimli öykülerin yanında resimli romanlar da başlayıp gelişmiştir. Çizgi öykülerin ilk örneği **The Gumps** (1917), en tanınmışları ise **Little Orphan Annie** (1924) ile **Blondie (Fatoş)**(1930)'dir. İlk çizgi romanlann Amerika'da başladığı söylendiği gibi İsviçreli Rodolphe Topffler'in **Histoires en Estampes** adlı yapıtının ilk örnek olduğu da söylenmektedir. Ülkemizdeki ilk çizgi romanın, Çocuk Dünyası adlı derginin eki olarak yayımlanan **Kara Maske** olduğu saptanmıştır (1940). Ülkemizdeki bu tür yayınların bir listesi kitaba eklenen 4 numaralı ekte yer almıştır.

Kitapta, çizgi öykü ve romanın özellikleri şöylece belirtilmiştir:

"1. Birbirini izleyen resimlerle anlatılan bir öykü

2. Karakterlerin, bir maceradan diğerine süregelen özellikleri

3. Konuşma veya metnin resim içinde yer alması

4. Resim ile metnin bir bütün oluşturması, hatta resmin ağır basması

5. Düzenli aralıklarla çıkması" (s. 29).

Çizgi romanlar güldürü,macera, seks, siyasal gibi türlere ayrılmaktadır. Çizgi romanların yapı özelliklerinin de işlendiği kitapta bu özelliklerin "a) konu, b) Karakter, c) Dil, d) Zaman" olduğu belirtilmiş ve bu hususlar ayrıntılı olarak irdelenmiştir. Ayrıca resim - çizgi (grafik) özellikleri de belirtilmiştir.

Kitabın bir bölümünde çizgi romanlar ve çocuklar durumu işlenmiştir. Sayın Tuncer, kitabın bir bölümünü de çizgi romanlardan yararlanma konusuna ayırmış ve yararlanmanın yollarını belirtmiştir.

Bu kitaptan, hem çizgi romanın tarihsel gelişimini, hem de ne olduğunu öğreniyoruz. Ayrıca, çocuklar için yararlı olacağı gerçeği de vurgulanmıştır. Çok geniş bir kaynakçaya dayanan kitapta ek olarak ülkemizde yayımlanan çizgi romanların listesi verilmiş, çizgi romanların zararsız olması için Amerika'da konulan kurallar verildiği gibi bu türün reklamlarını sınırlayan kurallar da verilmiştir.

Pek az bilgi sahibi olduğumuz bu konuda böyle bir yapıtın yayımlanması çok yararlı olmuştur. Kitaplıklarda kaynak yapıt olarak yer alacağı gibi evlerde de bulunmasında yarar vardır. Bu özgün yapıtı ortaya koyan Sayın Tuncer'i kutlamamız gerekiyor. Çocuk Vakfı da yayımlamış olmakla önemli bir görevi yerine getirmiştir. ●

anne başladı bu kez...

Şükrü Erbaş

Oğlan martıları almış omuzlarına
Derin kederler içinde denize bakıyor
Kötü sözler duydu biraz önce sevdiğinden.

Kız bir çatal hıçkırık öfkesiyle perişan
Çarpıyor duvarlara kirpiğinin yaşını
Annesi bir telaş başında eski aşklardan.

Deniz dindi, martılar yok, kurudu duvarda yaş
Kente dönüyor oğlan, kız pencerelerde bir umut
Anne başladı bu kez içerde bir gizli ağıda...

(Promete Yayınları'nda çıkan **"Bütün Mevsimler Güz"** adlı kitabından)

---

*Prof. Dr. Nilüfer Tuncer, **Çizgi Roman ve Çocuk**, Çocuk Vakfı Yayını, İstanbul 1993, 104 sayfa.*

*Çocuk kitapları üzerinde durmuş iken Çankaya Belediyesi'nin yayımladığı **Sevgiyle Dönsün Dünya** (Hüseyin Yurttaş, şiirler), **Kesekâğıdı Ustaları** (Mehmet Güler, roman) ve **Barışın Bekçisi** (Hüseyin Güney, şiirler) adlı kitapları anmak istiyorum.*

"istiklâl marşı"nı söylemeyenler

● Zekeriya Saka

Bilindiği üzere, 12 mart "İstiklâl Marşı" adını taşıyan ulusal marşımızın ilk T.B.M.M.'de oy birliği ile kabul edildiğinin yıldönümüdür.

Bundan yetmiş üç yıl önce, Sakarya Savaşı'nda durumumuzun ağırlaştığı günlerdir. Ankara'dan cephedeki top sesleri duyulmaktadır. Ankara'dan Kayseri'ye göç başlamıştır. Daha önce ise 19 Temmuz 1920'de Eskişehir düşmüştü. Yunan Kralı Konstantin, Kütahya'ya gelmiş, savaş kurulunu burada toplamıştı. Kral, Fener Patriki Yermanos'un takdis edip Ankara Kalesi'ne dikilmek üzere verdiği sancağı taşımaktaydı. Doğu'da tedirginlik sürüyordu. İstanbul'un, Güney'in, Güney - doğu'nun durumu Kütahya'dan iyi değildi. Bugün durumlarını Tv'den izleyip üzüldüğümüz Bosna - Hersekliler'in karşılaştıklarından belki yüz katı acı, kan, barut, iğrençlikle yüz yüze kalınıldığı o günlerin koşullarını yazarlarımız ciltlerce cümlelere, ozanlarımız da bir o kadar oylumda dizelere dökmüştür.

O günün güç koşullarını dile getirecek, ulusal birliği perçinleyecek, ulusu coşturacak bir ulusal marşın varlığına büyük ölçüde gereksinim duyulduğundan, ulusal bir marşın yazılması yarışmaya açılmış. Bu konudaki serüveni ilgilenenler çok iyi bilir: Sonunda "Bu marşı yazsa yazsa Mehmet Akif istediğimize uygun bir şekilde yazar." denmiş; Anadolu'nun dört bir tarafından gelen, halkın duygularını da dile getiren şiirler bir yana bırakılmış; Akif'in peşine düşülerek / bir bakıma ona yalvarılarak "İstiklâl Marşı" yazdırılmıştır.

Her 12 Mart'ta okullarda olsun, ilgili kuruluşlarda olsun "İstiklâl Marşı"nın yazılış ortamı / koşulları, Akif'in kişiliği, marşı yazma ile ilgili tutumu, marşı yazmaya nasıl "ikna" edildiği üzerinde uzun uzun durulmaktadır.

Bu yazıyı kaleme alışımın amacı ne "İstiklâl Marşı"nı irdelemek ne de yazarıyla ilgili bilgiler sunmaktır. Burada, "Bir ulusu / Türk ulusunu simgeleyen ulusal marşımız karşısındaki tutumların, davranışların neden, nasıl olması gerektiğini irdelemeye çalışacağım.

Geçmişte, "İstiklâl Marşı"nın bestesi ya da güftesi ile ilgili bir takım tartışmalar açılmıştı. Bu arada sanki onun sözleri ısmarlama yazdırılmamış gibi, bestenin ısmarlama yaptırıldığına tutunmaya çalışarak, "Bestesinin değiştirilmesi" gerektiğini ileri sürüp, bestesine saldıranların sesleri yükselmiştir. Onun bu yönünün irdelenmesini de başka bir zamana / ilgi duyan olursa başka bir yazara bırakıyorum.

Her tartışmada olduğu gibi, bu tartışmada da kimileri tartışmanın şu yanında, kimileri de bu yanında olmuştur. Bu tartışmalarda, sözleri yönünden onu aşırı şoven bulanlar olmuş, bazıları da böyle düşünenleri "millî duygulardan yoksun" olarak nitelemişlerdi. Dahası, "İstiklâl Marşı'nın bestesinde de Batı'ya öykünme / belki de uyarlama kuşkusu vardır; karanlıklarla savaşmayı öneren, mutlu günlerin çalışmayla geleceğini müştulayan, ülkemizin dağından taşından / güzel doğasından söz edip birliğe çağıran, en önemlisi sovence bir yanı bulunmayan Gençlik Marşı (Dağ Başını Duman Almış) ulusal marş olarak kabul edilmeliydi." görüşünü ileri sürenler olmuştur. Kişisel düşüncede benim gönlüm de bu görüşten yanadır.

Bu tartışmalar zaman zaman gündeme gelecektir. Doğaldır bu. Kimsenin ağzına kilit, düşüncesine zincir vuramazsınız. T.B.M.M. isterse yeni yarışmalar açabilir, ön elemeyi kazanmış yapıtları ulusun oyuna sunabilir; marş değiştirilebilir ya da öylece kalır... Bunlar ayrı konulardır. Bir ulusun şu ya da bu yolda, o ya da bu koşullarda kabul edilmiş marşına saygı göstermekse, üzerinde önemle durulması gereken apayrı bir konudur. Konu olmaktan da öteye, kavranılması, kavratılması; anlaşılması, anlatılması gereken büyük bir sorundur.

Marş, "Bir topluluğu simgelemek için ya da yürüyüşlerde çalınmak için düzenlenmiş müzik parçası"dır (TDK, Resimli Türkçe Sözlük, 1977.). İstiklâl Marşı" ise Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin sınırları içinde yaşayan ya da başka topraklarda yaşamasına karşın, kendini bu ülkenin insanlarından bir parça olarak kabul eden insanların tümünü simgelemektedir.

Bu bağlamda, ulusal bir marşın sözleri de müziği de çok önem taşımaz bana sorulursa... Önemli olan, onun içeriğinden çok, simgelediği ulus ve o ulusun yüce değerleridir. Aynı zamanda, ulusal marş olarak varlığını sürdürdüğünce, ulusal simge olarak da varlığını sürdürür olmasıdır. Marşımız için de bunu böyle düşünmek gerekir. Böylesi bir düşüncenin şovenlikle ilgisi olmamalıdır.

Burada anlaşmışsak, şimdi "İstiklâl Marşı"nın söylenmesine / söylenmesinden öteye, haykırılmasına gelelim.

İyi düşünülür, güzel yorumlanırsa, ulusal marşımızı haykırırcasına söylemek şu anlamlara gelir:

* Ben, bağımsız, onurlu bir ulusun bireyiyim. Her türlü bağımlılıktan utanç duyarım.

* İş gücümle elde ettiklerimi kendimin ve aynı bayrak altında yaşadığım ulusumun ortak çıkarları doğrultusunda kullanırım.

* Ulusumun insanlarının özgürce seçtiği yönetim erkinden başka bir egemenlik tanımam.

* Dün de bugün de yeryüzünün çeşitli yerlerinde görülen egemen güçlerin / saldırganların ırza geçme gibi çirkefliklerini onaylamıyorum. Kendimin, anamın, bacımın... namusu benim için kutsaldır / Bunları korumak boynumun borcudur.

* Bu vatanı bize armağan eden atalarımıza yaraşır birer insan olmanın tek koşulu namusluca çalışıp; bilime sarılıp ülkemizi yükseltmektir. vb.

batık gemi

Gültekin Emre

Batık bir gemi yüküyüm dalgıçları bekleyen
Bir dalgın dalganın elinde sürüm sürüm inleyen kim
Toprak çatlar çatışmalarda kahrından, dağlar sığınılmaz
Olur ayazına sığılmaz, buzuna ve yalnızlığına, artık kız
Kaçırmıyor delikanlılar al atlara binip naralarıyla
Kaçıyor akpak kızlar bir bir ellerden başka yataklara
Giden gelmiyor bu ne biçim iştir içli şarkılar dinlenmiyor
Pencere camları kirlenir kimse oturmuyor mu burda denir
Balkonlara su dökün de serinlesin biraz yandık kavrulduk
Her şey ateş pahası el yakıyor fiyatlar beyim
Kimse yok mu evladım aşağıda, oynasana biraz daha
Sular kesilmiş anne, hani yıkanacaktık hepimiz
Suya yazdım adını senin, denize kavuşacaksın ve orada
Batık bir gemi seni bekliyor içini açmış da sana
Bu filo buradan geçmeyecek ve bu kadınlar bu evleri
boyamayacak, bu sokağın da ahlakı var ister inanın
İster inanmayın, bu sokağın da ahını alacaksınız
Vurguna dikkat edin vurgun yemiş adamlar çoğalıyor

Ulusal marşımız söylenirken oturarak yukarıdaki değerlere sırt çevirenlerin eylemlerini unutmamız düşünülemez. Daha on beş yılı dolmadı o eylemin. Daha geçen yıl Yargıtayımızın kuruluş yıldönümü törenlerinde ulusal marşımız çalınırken ayağa kalkmayan Arapların davranışları belleklerde tazeliğini korumaktadır. Efendim, Tanrı karşısında, Tanrı sözü karşısında ayağa kalkılırmış. Şiir karşısında ayağa kalkılmazmış; bu Tanrı'ya ortak koşmakmış... İstiklâl Marşı"nın gelişigüzel bir şiir olmadığını; ulusu simgelediğini, ona saygının ulusa saygı anlamı taşıyacağını yukarıda belirtmeye çalıştık. Kaldı ki, bu türden saptırılmış savlar ileri sürenlerin, herhangi bir çıkar söz konusu olduğunda şeyhlerinin ya da kendilerinden çıkar ilişkisi bakımından yüksek bir yerde bulunanların karşısında ayağa kalktıkları yetmiyormuş gibi, onların deyimiyle "temenna"da bulunup iki büklüm olacak şekilde eğilmek, nasıl oluyorsa, imanlarına zarar vermemektedir. O kafaları değiştirmek güçtür elbet. Bu konudaki inatlaşmaları kemikleşerek sürecektir. Sürecektir de, onların kemikleşmeleri bizim bilimsel doğruları gündeme getirmemizi engelleyecek değildir.

Bunların tümü bir yana, bir de şu örneğe bakalım:

Ülkemizin birçok yöresinde olduğu gibi, ilimizin (Trabzon) çeşitli yörelerinde de başlarına İran simgesi (bence bayrağı) sarmalanmış (başı örtülmüş değil) kızlarımız okutulmaktadır. Atatürkçü, laik Türkiye Cumhuriyeti'nin okullarından birinde "İstiklâl Marşı" söylenirken kızlardan hiç ses çıkmayınca sordum:

"Siz İstiklâl Marşımızı söylemiyor musunuz?"

"İçimizden söylüyoruz."

"Neden içinizden?"

Sorduğum kız gözlerini kaçırıyor, yanıtlamak istemiyor. Soruma kulak misafiri olup sonradan işe ilgilenen bir pehlivan(!) avukatlık yapıyor:

"Dinimizde kadın sesi na'mahremdir!"

"Eğer öyleyse, bu kızların seslerini na'mahreme duyurmaktan başka seçenekleri olmayan o okullarda işi ne? Bu kızlar pencereden kardeşlerine seslenmezler mi? Yarın ana olunca çocuklarını çağırmayacaklar mı? bir meslek sahibi olacaklarsa, na'mahremlere seslerini duyurmayacaklar mı? Bu ne perhiz, bu ne lahana turşusu!" diye düşünüyorum. Demeye kalmıyor; pehlivan akıl öğretmişliğin şişinmişliği ile elleri cebinde, ağzında sakızıyla uzaklaşıyor. Başına İran bayrağı dolanmış kızımız da takılıyor peşine.

Karafatmaların, Elif Bacıların derelerden tepelerden yankılanan haykırışlarıyla kurtulan bu vatanda onların torunlarının "İstiklâl Marşı"nı söylemeyi sakıncalı saymalarını / sakıncalı saydırılmalarını anlamak olası mı?

Oysa, bağımsızlığına, özgürlüğüne, namusuna, en önemlisi dinine saygı gösteren, bunların elden gitmesini istemeyen kızlarımız / kadınlarımız erkeklerden daha yüksek sesle, daha bir dimdik durarak söylemelidirler ulusal marşımızı. Çünkü, tutsaklığın yüz karalığı ile çilesiyle erkeklerden çok onlar yüz yüze gelmektedir.

Ulusları, dolayısıyla ulusların insanlarını tutsak etme başarısına ulaşan düşmanların bağırmak istense bile, bağırmak isteyenin sesini de soluğunu da kestiği yaşanılmıştır / yaşanılmaktadır.

İlkönce kızlarımıza, sonra da herkese bu böyle belletilmelidir. •

— *yazın yaşamının yirmi ikinci yılında*

duran yılmaz'la söyleşi

● Söyleşen: **Betül Tarıman**

İlk öyküsünü Mernet Fuat yönetimindeki Yeni Dergi'de (1972) yayımlanan Duran Yılmaz, göçerlerin nal sesleri yüreğine sini sinivermiş eğitimci bir yazın eri. Üretken, direngen bir ömre altı kitap sığdırıvermiş. Torosların göçebe yaşam ve kültüründen izler getiren Yörük Hikayeleri (1983) Kitabından sonra, Kadın Korkusu'yla okur karşısına çıkmış. Bu bilgilerin ışığı altında ilk sorumu yöneltiyorum.

- Bize kısaca yaşam öykünüzü anlatır mısınız?

- 1942'de Serik ilçesinin bir dağ köyünde doğmuşum. 1953'te ilkokula girdim. Köyümüzde okul yoktu. 10 kilometre uzaktaki Gebiz İlkokuluna onbeş kadar arkadaşımla gidip gelerek okuduk. Çok yoruluyordum. Ama şafak sökerken sevinçle okul yoluna düşüyor, yatsıdan sonra eve geliyordum.

1963-64'te ilköğretmen okulunu yatılı olarak tamamladım. Suşehri'nin bir dağ köyünde öğretmenliğe başladım. Siirt ve Antalya'nın köylerinde öğretmenlik yaptım. Geçen yıl (1992) emekli oldum.

- Hangi hesaplaşmalar sonunda öyküye yöneldiğinizden söz eder misiniz?

- Öykü ya da yazma istediğim Köroğlu, Dadaloğlu, Aşık Garip, Hz. Ali'nin Cenkleri gibi, halk efsanelerini ve masallarını dinleyerek başladı. O kahramanlar, daima güzelliklerin, insancıl olan her öğenin savunucusu ve yayıcılarıydılar. Benim gözümde çektikleri acılarda hep bu yöndendi. İyinin ve güzelin karşısında olan her şeye düşman oluyordum, böyle bir ruh doğuyordu bende. İlk hesaplaşma böyle başladı tabiki yazma isteğimde.

- İlk öykülerinizi hangi ortamda yazdınız, öykülerinizde nasıl bir gelişim ve değişim oldu?

- Sanatçıların gözünde yönetimlerin, insanların daima kötü yönleri vardır. İnsanların haksızlıkları, ikiyüzlülükleri, bencillikleri, sömürüleri, onur incitici yanları... sürekli sanat duyarlı insanları rahatsız eder. Üzer, kızdırır,

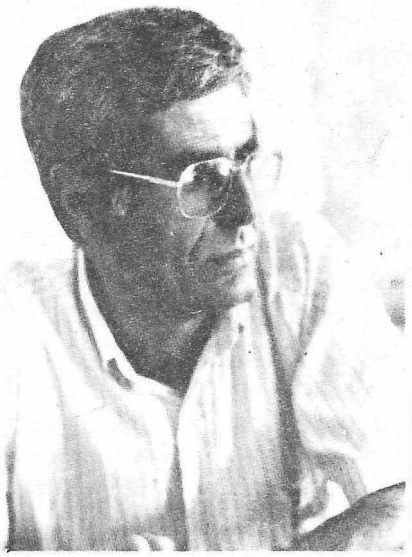

(Fotoğraf: Necati Güngör)

Duran Yılmaz

başkaldırıya yönlendirir. Sanatçılar insanlar arasındaki ilişkileri sürekli barışçıl bir ortamda görmek ister... Onun için yazar, söyler, çizer...

Yarattığı kişilere iyilikleri, kötülükleri oynatır. Bu onun yöntemidir.

Bir başka deyişle yazar, şair insanlarla ve kendisiyle sürekli savaşım içindedir, gülse, eğlense, yaşamdan tat alsa, güzel olan her şeye hayran olsa da bu savaşım içten içe sürer. Sanatçıyı dürter, rahatsız eder.

İşte benim öykülerim böyle başlar ve gelişir. Başarabildiğim kadar güzel bir kurgu, akıcı, duyarlı bir dil...

- Öykülerinizin beslendiği kaynaklar; nelerdir? Oluşumlarında etkilendiğiniz, örnek aldığınız yazarlar kimlerdir? Kendi öykünüzün geçmişini kimlere bağlıyorsunuz?

- Bana göre sanatın kaynağı insandır: İnsanın insanla, insanın doğayla ilişkileridir. Benim öykücülüğümün kaynağı da budur.

Okuduğum tüm yazarlardan, şairlerden birşeyler almışımdır. Ama en sevdiğim yazarlar Çehov, Gorki, Balzac, Steinbeck, London, Juan Rulfo Amado, Havel, Hasek gibi. Bizde ise Sabahattin Ali, Orhan Kemal, Sait Faik, Necati Güngör, Füruzan ve adını sayamadığım bir çok yazar.

- Yayınlanacak romanınız Gökkuşağında Üç Şeytan'dan söz eder misiniz?

- Kısa bir roman, tüm olaylar 8-10 saat gibi bir sürede olup bitiyor. Bir yayınevine gönderdim. Günümüzde kitap yayınlatmak, yazmak kadar kolay değil.

- Öykülerinizde sevgi, umut, doğa sevgisi ağırlık kazanmış. Sizi böylesi bir duruma yönelten etkenler nelerdir?

- Doğayı çok seviyorum, çocukluğum ve gençliğim doğayla iç içe geçti. İnsanlarda olduğu gibi ayrımsız, korumasız, acımasız uygular kurallarını. Devletler gibi taraf tutmaz. Yasası ne ise onu ayrımsız uygular. Deprem, sel, bahar, yaz, açlık... çiçeklerin açması, kuraklık.. her yaratık için vardır. Aynı şiddette, aynı güzellikte, ya da aynı çirkinliktedir... Bana göre doğa adaletli ve görkemli yaratıcıdır. Doğada tek başıma olduğum zamanlarda olağanüstü duygularla yüklenirim, insanlarda bulamadığım mutluluğu doğada bulurum ve öykülerime de aktarmaya çalışırım bunu.

Sevgi ve umut insanın var olma, yaşama gücü ve sürekliliğidir. Umut veya sevgi, bunlardan birisi biterse insanda, o insan da biter. Yaşamaktan tat alamaz olur. İntiharlar bu yüzdendir. Ben de içimde, duygularımda umudu ve sevgiyi yaratıyorum. Bu biraz da bendeki mutluluk arayışıdır, diyebiliriz.

- Biraz da yayınlanacak öykü kitabınızdan söz edelim...

- Broy yayınlarından çıkacak şu günlerde. Kurtuluş sâvaşı öncesindeki Rum ve Türk dostluğunu, ayrılış acılarını, kentlerdeki, insanlardaki hızlı değişimi, bozulmayı anlatıyor.

- Adı ne olacak?

- Bizim Kosti veya Tatlı Sokak Öyküleri. Ben ad bulmakta zorlanırım. Son aşamaya kadar değişir adlar. Bu benim açmazım.

- Söyleşi için çok teşekkür ederim.

- Ben teşekkür ederim. ●

kahveci kâmil efendi

● Ömer Nida

Aylak dolaştığımız günler, çoğunlukla Çömlekçi'ye iner, bezden yaptığımız bir topla geniş kumsalda futbol oynar, terleyip terleyip denize dalardık. O dönemde Trabzon Limanı daha yapılmadığından gemiler çok uzaklarda demirlerdi. Yolcular iskeleden kalkan motorlarla gemiye gidip gelirlerdi. Bazı günler kıyıya kilometrelerce uzaklıktaki gemiye yüzerek gitmeyi göze alır ve uzun süre denizde kalacağımızdan giysilerimizi kuma gömerdik.

Mahalle arkadaşlarımızdan, elektrik işleriyle uğraşan Poyrazlar'ın Yılmaz'ın "Flör" adında bir av köpeği vardı. Bizimle top oynar, koşuşur, boğuşurdu. Kumsala gömdüğümüz giysilerin bekçiliğini de Flör yapardı. Bir gün gemiye ulaşıp, çırılçıplak güverteye çıktığımızda, kaptan bizi görmüş, şaşırıp kalmıştı. Sonra bağırıp çağırmaya sövüp saymaya başladı. Kaptan köşkünden inip bize doğru gelirken, daha soluğumuzu almamış olmamıza karşın, korkumuzdan gemiden atlayıp yine kıyıya doğru yüzmeye başladık. Cam göbeği rengindeki o güzelim denizde kulaç atmaktan yorulur, soluğumuzun kesileceğinden endişe ederek sırt üstü yatardık. Bize sürünerek geçen ve güneş ışınlarıyla kristal bir tabak gibi parıldayan kocaman deniz analarından ürperirdik.

Anadolu'muzun tüm kıyılarını çok dolaşmışımdır. Ama şimdi birçoğunun yerinde yeller esen Karadeniz'in o güzelim kumsalarını ve denizini görememişimdir. Toplumsal ve yöresel birtakım sorunlarımızın üstesinden gelebilsek Doğu Karadeniz her yönüyle turizmin cenneti olabilir. Sözü uzattık sanırım. Gelelim Kâmil Efendi'nin esnaf kahvesine:

Doğrusu buraya kahve bile denemezdi. Kunduracılar Caddesi'nde, han içinde daracık bir yerdi. Kâmil Efendi son derece durgun, sessiz ve saygın bir kişiydi. Elinde kahve askısı esnafı dolaşır, döner gelir, bardakları yıkamaya koyulurdu. Kömür ateşi ocağında köpüklü kül kahvelerini ardı ardına ve özenle fincanlara boşaltırdı. Demliğe koyacağı çayı ise önce soğuk suda iyice yıkardı. Bu nedenle bardaktaki çaylar çok saydam görünürdü. Kısa bir süre sonra Kâmil Efendi beni de sağa sola göndermeye başladı. Kunduracılar, Kuyumcular vb... esnaf müşterilerimizi elimdeki askıyla dolaşır, ısmarlanan çayları kahveleri yerlerine götürür, boşları alırdım. Artık ben de bardakları yıkamayı, elimdeki askıyı ustalıkla kullanmayı öğrenmiştim. Giderek içinde bardaklar fincanlar olan askıyı havada bir daire çizecek biçimde sallıyor, kendimce usta bir kahveci çırağı olduğumu kanıtlıyordum.

Babam, bir kahveci yanında çalıştığımı duyunca küplere binmiş, sorup soruşturarak beni aramaya koyulmuştu. Bir sabah; çayları gereken yerlere götürmüş, boş bardakları almış, elimde askı kahveye dönerken, babamın karşıdan geldiğini görünce askıyı caddenin ortasına bırakıp kaçmak zorunda kaldım. Akşam eve geç saatlerde gidip sessizce kapıdan girdimse de temiz bir dayak yemekten kurtulamadım. "Eşoğlueşek" diyordu babam, "bakkal çıraklığından sonra şimdi de kahveci çıkarlığı mı ulan? Hiç değilse bir zanaatkârın yanında çalış, altın bileziğin olsun."

Kâmil Efendi'yi ve kahvesini çok sevmiştim. Acaba Kâmil Efendi'nin kahve askısını kendisine vermişler midir? Bunu yaşamım boyunca düşünmüşümdür. O pırıl pırıl sarı askı yitip gitmişse çok yazık olmuştur. Ne yapalım, kahvede çalıştığım, emek verdiğim günlerin karşılığı olsun Kâmil Efendi. ●

ağaç ve dal masalı

hilmi haşal

kökünden kopup kurtulmuş ağaç yok
göğe doğru dalları duacı (salkımsöğüt hariç)
söz geçiremezken zamana yaprakları
büyüdükçe sararır inatla aşktan düşer

yüreğim atardamar basıncına ezik gül
yüzyirmi sayısında rahvan uçuyor görünmez
çılgın koşardamar soyut yeleleri şiir
başına buyruk kökünden yaramaz kaçkın

sonsuz an yok nerde bakraç olmuş dal
öngünleri ertegünlere taşıyan dengelik
gövde dilini dinlemeyen yaprak gönlüm
düşüp sıkıyor bileklerimi de kesiyor düşüp

kökü sevda olan ağaç tanımlıyor dileklerimi
ve beynimi kendi özgürlüğünce masal
kuruyup kütük olduktan sonraya dek kereveti
gider ama sızlar yara izi derin sayfalar

yusuf ahıskalı ve ses dergisi*

• Zihni Anadol

Yusuf Ahıskalı'yı ta bin dokuz yüz kırklarda öğrencilik yıllarımdan tanıyordum. Onu ilk defa Tophane'de denize bakan ufak bir odada SES dergisinin yazılarını gözden geçirirken görmüştüm. Lacivert takım elbiseli, iyi giyimli, ufak tefek, orta boylu, zeki, sevecen, tatlı, güler yüzlü, aydın bir kişiydi. O zaman benden dergiye yazı istemiş, ben de okulumun bitmesinden sonra verebileceğimi kendisine nazikçe belirtmiştim. Şimdi bunları aramızda konuşurken yabancılığımız kayboluverdi.

Yusuf Ahıskalı Vilayet'in karşısındaki İzzettin Han'ın bir odasında küçücük bir baskı makinesinin başında çalışıyordu. Kahvelerimizi içtikten sonra Nihat Balyoz ayrılıp gitti. Yusuf ahıskalı bana dönerek:

- Bak kardeşim, bu hurda makineyle burada yaşama savaşı veriyorum. Çıkardığım SES dergisinden sonra iktidar bana çok içerlemiş, dergimi çeşitli zamanlarda kapatmıştır. Ben bundan yılmadım, yazmayı, yurt sorunlarını, memleketimin insanlarının dertlerini sanatıyla, ekonomisiyle, politikasıyla, şiiriyle, öyküsüyle yansıtmayı kendime amaç bildim. Şu anda gördüğün gibi bir yandan yaşama kavgası veriyor bir yandan da dergimin yeniden yayınlama olanaklarına hazırlık yapıyorum. Sen de bana yardım edersen bu işi birlikte yürütürüz, diyordu.

Yusuf Ahıskalı'nın yayımladığı SES dergisi İkinci Dünya Savaşı yıllarında faşizme karşı olan bütün anti - faşist yazarları, şairleri, düşün adamlarını sayfalarında toplamış, adeta bir cephe meydana getirmişti. Bu sayede birçok yazar, şair, öykücü de kendilerini tanıtma olanağı bulmuştu. SES dergisinde 1939'da Sadri Ertem, Abidin Dino, Hasan İzzettin Dinamo, Suphi Nuri, Bedri Rahmi, Sabri Soran, Halikarnas Balıkçısı, İlhan Berk, Nail V. bunun gibi isimler yer aldı. Yeni SES dergisinde ise yeni edebiyat kuşağının öncüleri birleşmişti. İlk sayıda Sait Faik da vardı...

O yıllarda Erzincan'da büyük bir deprem meydana gelmiş, tüm kasaba ve köyler yerle bir olmuştu. Sadece hapishane, kışla, genelev bu felaketin dışında kalmıştı. mahkumlar hapishanelerden çıkarılmış, dondurucu kar kış altında göçük altında kalanları sonsuz bir özveriyle çalışarak kurtarmışlardı. Memleket yas içindeydi. Yurt düzeyinde yardım kampanyası başlatılmış, herkes bu kampanyaya çağrılmıştı. Nazım Hikmet de Bursa hapishanesinde yatıyordu. Nazım'ı bu olay çok etkilemiş, ünlü "Kara Haber" başlıklı şiirini yazmış ve altına "Kesemde verecek şeyim yok. Yüreğimden verdim" diye de bir not düşmüştü. İşte bu şiir SES dergisinin ilk sayfasında Nazım'ın kendi el yazısıyla yayımlanmıştı:

KARA HABER
Erzincan'da bir kuş var
Kanadında gümüş yok.
Gitti yarim gelmedi
Gayrı bunda bir iş yok.
Oy, dağlar, dağlar dağlar...
Aldı ellerine kanlı başını
Karın ortasında Erzincan ağlar!..
O ağlamasın da kimler ağlasın...
Kar yağar lapa lapa
Tipidir gelir geçer...
Yan yana sırtüstü yatan ölüler
Akşam olur tandıramaz
Ateşini yandıramaz...
Gün ağarır şafak söker
Kimsecikler gitmez suya.
Ezilmiş başlarıyla ölüler
Vardılar uyanılmaz uykuya.
Ses edip geceye beyaz taşından
Kışlarının saati çaldı ikiyi.
Ne çabuk lahzada bitti yaşamak.
Kimisi altı aylık,
Kiminin sakalı ak,
Kimi onüç ondört yaşında,
Kimi yola gidecek,
Kimisi mektup bekler
Yan yana sırtüstü yatan ölüler..
Yayıkta yağ vardı dövülemedi,

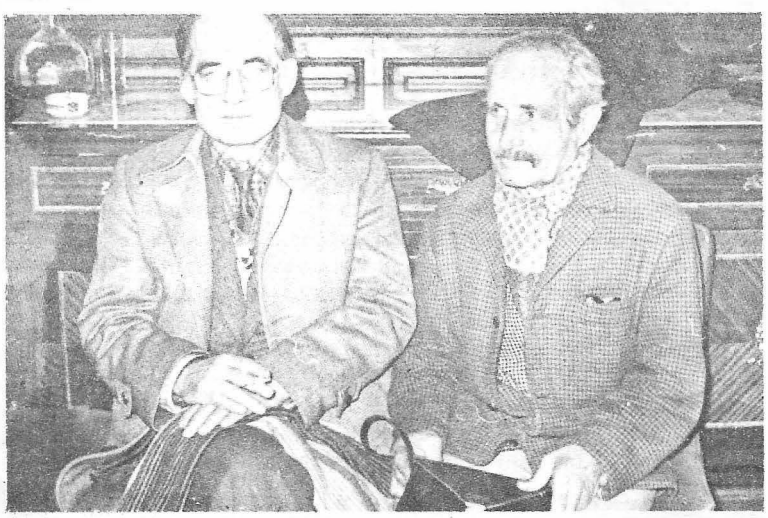

Ak peynir torbaya koyulamadı,
Hasret gitti ölüler
Dünyaya doyulamadı...
Uyanıp kaçamadılar,
Kuş olup uçamadılar,
Açıldı kuyular kimse inemez.
Erzincan beygiri rahvandır amma
Ölüler ata binemez
Yanyana sırtüstü yatan ölüler

1940

Derginin son sayısı 1941'de çıkmıştı. 1945'te de gene Yusuf Ahıskalı'nın yönetiminde yeniden yayın hayatına döndü. İlk sayıda Rıfat Ilgaz "Hapishane Penceresinden" (parmaklığın ötesinden) adlı şiirini yazdı:

"Yasak sana boylu boyunca sokaklar,
Bahçeler, yalı kahveleri
Dostlara şimdi mektup değil
Bir selam yasak!
Kapılar demir sürgülü, çifte kilitli,
Kapalı hürriyete giden yollar,
İçerdeki içerde mahzun,
Dışardaki dışarda..."

Sonra Yusuf Ahıskalı, Suavi Koçer, Nurettin Eşfak adıyla Nazım Hikmet, H. İzzettin Dinamo, O. Arıburnu, Atilla İlhan, Şerif Hulusi ve Fehmi Yazıcı yazdılar. Dergi, sosyalist parti ve sendikalara yandaş tutumu yüzünden sıkıyönetimce kapatıldı. En son Yusuf Ahıskalı'yla birlikte çıkardığımız 27 Ocak 1951 ve 3 Şubat 1941 tarihli SES ise iki sayı sonra ağır cezaya verildi.

Türkiye'de ilk kez CHP seçimi kaybetmiş, iktidar Demokrat Parti'nin eline geçmişti. Her ikisi de aynı soydan olmasına rağmen gene de millet bir ara nefes almıştı. Bundan yararlanarak birçok dergi yayın hayatına başlamış, dernekler kurulmuştu (Barışseverler Derneği gibi).

Ahıskalı da kapatılan derginin yerine eski dergisini çıkarmak için yanıp tutuşuyordu. Nedir ki maddi olanakları şimdilik onun bu arzusuna pek el vermiyordu. El ilanları, faturalar, ufak dergilerin getirdiği kazançlar yaşamına ancak yetiyordu. Kendisi uzun süre maliye müfettişliği yapmış, yazın hayatına da Anadolu gazetelerinden birinde başlamıştı. İyi bir şair, iyi bir öykücüydü. Bu yazma tutkusu, onu müfettişlikten ayırmış, gelip Babıâli'ye yerleşmişti. Menekşe'de güzel bir gecekondusu Hasan İzzettin Dinamo'nunkiyle yanyana bulunuyor-du. Önündeki çiçekli bahçesi Marmara Denizi'ni boydan kucaklıyor, akşamın kızıllığı karşı tepelerden eteklerini çekerken çaylarımızı bazan Dinamo'yla birlikte zevkle yudumluyorduk.

(....)

Yusuf Ahıskalı'nın matbaası bir sanat söyleşi yeri, bir politika arenasıydı sanki. Dönemin iri kıyım şairleri, ressamları, yazarları gelir; sanattan, toplumun gidişatından konuşulup tartışılırdı. Ben de bu yeni gördüğüm insanlarla tanışıyor, ilgi alanımı gitgide genişletiyordum. Bundan başka devrimci kesimlerin başka yerlerde yayımlatma olanağı bulamadığı dergileri, bildirileri, sendika, dernek tüzüklerini bastırmak için işçiler, genç üniversite öğrencileri geliyor, onlarla tanışmak benim için bir kazanç oluyordu. ●

* Kırmızı Gül ve Kasket, Belge Yayınları, İstanbul 1989, s. 20 - 24.

buluşma

Şahin Yıldırım

Batık dünyamın
sonsuz kıyılarından sevgiler
getirdim sana
saçlarında eğlenmek için
bin parça gönül getirdim.

Gülsün diye hep gözlerin
dökülsün diye dudaklarından
kahkahalar
bütün sevinçlerimi
alıp da geldim.

Yıpranmış birkaç anı
yıllanmış yalnızlığımı
belki diner diye
öylesine derin acılarımı
aldım da geldim.

şiir

Doğan Şadıllıoğlu

Bir uğraş olur saksılarda güneş
Gecikir buluşması korsanların
Pıhtılaşır sürelerde kan

Adını öğrenir gece
Evcimenliğin tellerinde
Kuşlanır sesi kadınların
Kuşlanır ötelerde Çin

Ve uzun boylar denizinde
Yılları bir hüzündür sakalların

iliştim

Bir güneş yanığı kirpiklerim
Dağca seviliğin kıymığında

Bana dolanır asması
Eski yıldız gecesi Babil'in

Büyütür közümü öncesiz tutsaklığım
Geçitsiz çiçek yüzü koynumun

Doğan Şadıllıoğlu 1934'te Zonguldak'ta doğdu. Orta öğrenimini bitiremedi. Uzun yıllar EKİ'de çalıştı. İmge yüklü şiirleri Yeditepe, Yeni Dergi ve Yeni Ocak'ta yayımlandı.

neyin profesörü?

● Yücel Feyzioğlu

Munis'in avurtları çökük, burnu kocaman olmasaydı, her şeyi yerli yerinde olacaktı. Cumartesi günleri erkenden kalkıp aynanın karşısına geçiyordu. Tıraş oluyor, güzel kokular sürünüyor, saçlarını briyantinleyip, takımlarını giyiniyordu. Boyunbağını da bağladıktan sonra; aynada son kez kendine bakıp... burnuna bir yumruk sallamadan edemiyordu: "Uğursuz!" Ondan uzaklaşıyormuş gibi fırlayıp kentin kalabalık çarşısında volta atmaya gidiyordu. Gün boyunca Alman kızlarına laf atıyor, pas alamıyordu. hani o karakaş, karagöz erkeklerin ardından koşan sarışın dilberler neredeydi?.. Neden bir tane bile bulamıyordu?.. Daha önce Almanya'ya gelenler mi kendini yanıltmışlardı; "yoksa burnumdan mı kaçıyorlar?" diye düşünüyordu. Çökük avurtları neyse ne ya; "ah! o olmasaydı! Almanlar'ın burnu neden böyle ufak; suratın ortasına fındık gibi yakışıyor da, bizimkisi yelken gibi açılıyor tanrım?" diye ileniyordu. "Yoksa gelişmiş teknikle burunları küçültmenin bir yolunu mu bulmuştu bu Alman milleti?" bunu düşünüyordu ne zamandır. Eğer düşündüğü doğruysa; kendi burnunu da küçültme olanağı var demekti.

İşçi yurdundaki Alman arkadaşına bu sorunu utanarak açtı. O da dedi ki: "Bizim böyle bir tekniğimiz yok; ancak soğuk ülkelerde yaşayanların burnu ufak, sıcak ülkelerde yaşayanların burnu iri oluyor; normali de budur."

"Neden?" diye Munis kızgınca sordu.

"Çünkü," dedi adam, "sizin güney ülkelerinde hava sıcak. Soluk aldıkça, akciğerlere giden havanın nemlenmesi gerekiyor. bunun için de geçiş yolunun biraz uzun olması zorunlu. O nedenle güney insanlarının burunları birazcık uzun ve de büyük oluyor. Ekvator'a inildikçe hava daha çok ısınıyor. Isındıkça burunlar genişleyip, gagalar uzuyor."

Birden leylekler aklına geldi Munis'in: "Vay anacağıım," dedi içinden, "beterin de beteri varmış. İyi ki Ekvator'da doğup büyümedik." Dirseklerini masaya dayayıp yüzünü iki elinin arasına aldı: "Peki," dedi, "bu kadar gelişmiş ülkede bu uzun burunlar için hiç mi çare bulunamaz?"

"Estetik ameliyatı var; ama çok pahalı bir iştir."

"Başka? Daha teknik, daha masrafsız bir çare yok mu?"

Alman arkadaşı önce düşündü, sonra ağır ağır konuştu: "Belki olabilir; ama bunun için bir proje hazırlamak gerekiyor. Örneğin, 'Yabancı İşçilerin Burunlarını Kısaltma Projesi' gibi. Bu projeye bilimsel bir kurumun sahip çıkması gerekir. Gerekir ki; bir bakanlığa sunulduğu zaman parasal kaynak sağlanabilsin..."

"Ohooo! Uzun yol. Bir yığın memur, bir yığın gereksiz adam burnunu burnumuza sokacak, iş iyice karışacak. Onu unut. Daha kısa bir yol yok mu?"

"Kısa bir yol var mı; bilmiyorum, düşünmem gerek."

"Acaba ülkeme hiç dönmesem nasıl olur? Burası soğuk bir ülke olduğu için uzun buruna gereksinme kalmayacak, giderek burnum kısalacak..."

"Bunu hiç düşünmedim, bak bu olabilir; ama ne kadar sürede kısalır, bir doktora sormak gerek."

Hemen bir doktor adresi buldular, ertesi gün Munis işe gitmedi. Tramvaya atladı, dooğru doktora. Bekleme salonu doluydu. Tam aynanın karşısında oturdu, bir yandan da herkesin burnunu süzmeye başladı. "Ne burunlar yaratmışsın ey Tanrım; kulların birbirini sevsin diye..." Kendi burnuna gözleri takılınca bozuldu:

"Bize garazın-mı var ey yüce Allah'ım? O dünyada kırk huri vereceksin diye bu dünyada çektirdiğin eziyet nedir? Burada yüzümüzü güldürseydin, o dünyada beş tane de yeterdi. Turşusunu mu kuracağız kırk tanenin? Koskoca peygamberine bile on bir kadını yeterli görmüşsün. Kim altından kalkabilir kırk hurinin?.."

Sesyayar aygıttan: "Sayın Munis Katirogli lütfen!" sesi duyulunca kalktı; sevmediği bir insana bakar gibi sesyayara ters ters baktı: "Çadıroğlu demeyi bunca yıldır bir türlü öğrenemedin ulan enayi," dedi içinden, "katıroğlu senin babandır." Doktorun muayene odasına gitti.

"Soyunun!" dedi güzel bir hemşire.

Şöyle bir baktı: "Yalnız mı soyunayım?"

"Elbette! Yoksa yardıma mı ihtiyacınız vardı?.." Kapıyı çekip çıktı.

Çok geçmeden doktor girdi:

"Soyunun, geliyorum," dedi, çıkarken Munis arkadan seslendi:

"Soyunmak için gelmedim doktor bey, burnum için geldim."

Doktor geri döndü: "Olsun, siz soyunun."

Munis, soyunup beklemeye başladı, doktor öteki odalardaki işlerini bitirince geldi: "Söyleyin bakalım, neyiniz var?"

"Söylesem gülersiniz."

Doktor şaşırdı: "Niçin gülecek mişim? Neyiniz var, söyleyin."

Çekinerek parmağının ucuyla burnunu gösterdi.

"Burunsuz insan mı var yani?"

"Ne zaman kısalacak diye sormaya geldim de."

Doktor bir daha şaşırdı; ama 'hastanın' az Almanca bildiğini sanarak: "Anlamadım, yani estetik ameliyat mı olmak istiyorsunuz?" dedi.

"Pahalı mıdır?"

"Epeyce pahalıdır."

"Rizikosu da var mı?"

"Eh, her şeyde küçük bir riziko her zaman vardır."

"Ooo! Göze alamam, kendiliğinden kısalamaz mı doktor bey? Artık sizin soğuk ülkenizde yaşayacağım da..."

Doktor işi kavradı, onu muayene etti, burnunun içinden ufak bir parça aldı, tahlil etti: "Kısalabilir," dedi; "ancak onun da ufak bir rizikosu var. Büzüşebilir, yana yatabilir, güzel bir kısalma da olabilir."

Munis'in gözleri heyecanla parladı: "Ne kadar sürede düzgün bir kısalma olabilir doktor bey?"

Doktor, hesap makinesini çıkardı; hesapladı, kitapladı: "Üç yüz seksen dört yıl sürecek. Belki biraz daha az."

Munis'in gözleri büyüdü: "Ay mı yıl mı doktor bey?"

"Yıl tabii."

"Biraz uzunmuş... Başka bir çare düşünmeliyiz."

Munis bozuk moralle kalkıp çıktı. Yine doooğruca Alman arkadaşının yanına gitti: "Olmadı," dedi, "oldu da biraz uzun sürecek. Yaşamımız yetmez. Yine bir çare düşüneceksin."

"Ben çok düşündüm Munis. 'Yabancı İşçi Burunlarını Kısaltma Projesi' hazırlamadan bu işin üstesinden gelmek mümkün değil. Benim bir hanım arkadaşım var. Bir avukatın yanında sekreterlik yapıyor, istersen ona bir proje yazdıralım. Elimizde olsun, sonra onu gerçekleştirecek bilimsel bir kurum buluruz."

"Herkes burnunu burnumuza sokmaz mı?"

"Eh, rizikosu var; ama rizikosuz bir iş gösterebilir misin bana?"

"Haklısın, yazdıralım bir proje."

On gün içinde proje yazıldı, hazırlandı. Munis, projeyi hazırlayan hanıma teşekkürlerini bildirerek projeyi aldı.

Arkadaşı: "Şimdi bunu üniversiteye götürmeli. Bakanlığa sunacak bir profesör bulmalı," dedi.

Araştırdılar, taraştırdılar, sonunda yabancılarla ilgilenen bir

enstitü buldular. Başında yabancı bir profesör vardı. Munis, doğruca ona gitti. Adam, güler yüzlü candan biriydi. Hep iş beceren; becerdikçe de yıldızı parlayan bir profesör. Kırk yıllık dostuymuş gibi, Munis'i kapıda karşıladı:

"Hoş geldin Munis'ciğim", dedi, "gel bakalım, gel enstitümüzü sana bir göstereyim." Tek tek odaları gösterdi. Buyruğunda bir yığın insan çalışıyordu. Güzel güzel sekreterler, yakışıklı gençler... En sonunda Munis'i yayın odasına soktu; müthiş bir canlılık vardı orada. Dergiler, gazeteler yayına hazırlanıyordu. hepsinde kendisiyle yapılmış söyleşiler, kendi yazdığı yorumlar vardı. Her yazının yanında; arkadan, önden, yandan çekilmiş birer fotoğrafı. Yayınlardan birer tane alıp Munis'in koltuğunun arasına sıkıştırdı. Stüdyoya geçtiler. Zaman yitirmemek için, "TV"lere gitmiyor, kendi kurduğu bu stüdyoda "tivi" söyleşileri yapıp, gönderiyordu.

"Nasıl buldun çalışmamızı Munis'ciğim?"

"Çok güzeldir Profesör'üm."

"Kızlarımızı nasıl buldun?"

"Çok güzeldir Profesör'üm."

"Gel, şimdi senin proje hakkında söyleşelim," dedi, Munis'i odasına aldı: "Şimdi anlat bakalım."

Munis, projeyi çıkarıp masanın üstüne koydu. Ne yapmak istediğini anlattı kısaca. Profesör hemen kavradı durumu. Elini çenesine koyup bir süre düşündü: "Bu çok iyi bir proje. Biz istediğimiz bakanlıktan istediğimiz kadar parasal destek alabiliriz; ancak sizin hazırladığınız bu proje çok eksik. Böyle verirsek, 'gitsin herkes estetik ameliyat olsun,' der işin içinden çıkarlar. Biz buna bir ad yakıştıracağız. Örneğin "Burunları Entegre Etme Projesi." Tüm bakanlıklar bu entegre yani uyum projelerine büyük destek veriyorlar. Yabancı burunlarını Alman burunlarına uyduracağız dedik mi, destek almayacağımız bakanlık yok; ama bu projeyi yeniden hazırlayacaksın, adı değişecek. Bir projeden iki proje çıkaracağız. Dediklerimi not al. Bir a, 'Ölçüm Projesi', bir b, 'Uyum Projesi'. İki, her proje için bir yıl süre verilecek ve bu projeleri sen yöneteceksin. Üç, ilk yıl tüm yabancıların burunlarını ölçüp istatistiki veriler çıkaracaksın."

Munis'in gözleri büyüdü: "Sayın Profesörüm milyonlarca yabancının burnu nasıl ölçülür? Buna zaman mı yeter? Sonra ölçsek ne olacak?"

"Dinle beni. Süreyi ikişer yıl yapabiliriz. İşten çıkıp sadece bu işle uğraşacaksın. Bu çok önemli bir sorun. Uyum dedin mi; kolay. Eğer yabancı arkadaşların burunları Alman burnundan uzunsa; sen de bunu yaptığın ölçümlerle kanıtladınsa; yabancı burunlarını Alman burunlarına uydurmak için 'Uyum Projesi'ni vereceğiz."

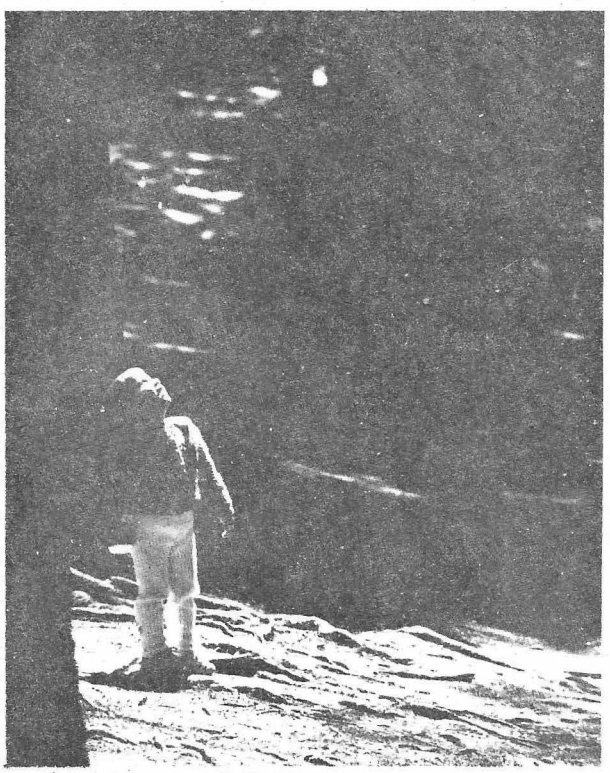

(Fotoğraf: M. Reşat SÜMERKAN)

"Olmaz Profesör'üm, bu kadar yabancının burnunu nasıl ölçeceğim? Sonra herif kalkar 'ne hakla benim burnumu ölçüyorsun' derse ne yanıt vereceğim?"

"Kendine yardımcılarda alacaksın. Bu, bir ekip çalışması olacak... Sonra da psikolojik olarak insanları etkileyip burunlarını ölçeceksiniz. Merak etme iletişim araçları ile biz insanları yönlendireceğiz, herkes burnunu gönüllü olarak ölçtürecek..."

"Yok Profesör'üm, ben bu işi beceremem. Öyle ters adamlar var ki, metreyi burnuna dayadım mı, herif silahı beynime çakar, ne bok yerim ben?"

"Hayır hayır, böyle geri adım atmak yok. Kendimizi insanlarımıza adayacağız; bu uyumlu toplumda başka türlü naslı uyumlu olurlar. Bak ben daha tehlikeli bir araştırmaya girmiştim. Duymuşsundur, çok ünlü bir araştırmadır. Uzun yıllardan beri burada bekâr yaşayanların, yani eşleriyle ilişki kuramayanların 'aleti' işe yarıyor mu yaramıyor mu?.. Konu bu. Can alıcı önemde, insancıl ve de tehlikeli. Başardım sonunda, başardım ve de Profesör oldum."

"Peki ne dediler Profesörüm? Yani 'benimki işe yaramıyor' kim der?"

"Sonuç iyi çıktı tabii. Herkes eline almış, kimininki ıpıslak, kimininki dimdik bir şey arıyor. Aramayan da var; ama onlar kıymetsiz, sayıları az."

"Ee, sonuçta ne oldu? Anlamadım yani. Arayanlar aradıklarını buldular mı? Peki siz neyin profesörü oldunuz?"

Profesör biraz duraladı. Gözlüğünü çıkarıp ışığa tuttu, yeniden taktı: "Eee, sonuçta iş alanları açıldı, buluşturma sektörü gelişti. O zaman sektörleri geliştirme zamanıydı. Şimdi uyum çağıdır ve tam da zamanıdır. İyi bir proje patlatabiliriz. Kollan sıvayacaksın Munis."

Munis, şaşkın bir biçimde notlarını toplayıp çıktı. "Yabancı İşçilerin Burunlarını, Alman Burunlarına Uydurma Projesi"ni gene o sekreter kadına hazırlattırdı. Getirip verdi. Gerçekten de büyük bir parasal destek alarak kolları sıvadı. Olası her tehlikeye karşı tabancasını da beline takıp ekibiyle Almanya'nın içine yayıldı. Yatakta, yemekte, tuvalette, direksiyon başında, işte, durakta, sokakta, havaalanında, gişelerin önünde, aklınıza nere gelirse, her yerde buldukları yabancıların burunlarını metreye vurdular. Geceli gündüzlü iki yıl araştırma yaptı, on binlerce burun ölçtüler. Ölçtürmeyip çok kızan aykırı insanlar da çıktı tabii. Onların yanından zor sıyırdılar; ufak tefek tartışma ve itişmenin dışında Munis'in korktuğu büyük kavgalar olmadı. Çünkü iletişim araçları her gün bu konuda insanları bilgilendiriyor, burunları Alman burunlarına uydurmanın çok yaşamsal bir sorun olduğunu yayıyorlardı. Sonuçta binlerce sayfa döküman oluştu. Adı, soyadı, geldiği ülke, bumunun uzunluğu, genişliği... Gerçekten kanıtlandı ki; yabancıların yüzde yetmiş sekizinin burnu yerlilerden uzun. Munis, çantalar dolusu belgeyi sonuçlarıyla birlikte getirip Profesör'e teslim etti.

Profesör: "Şimdi zamanım yok, bunları profesörler komisyonuna sunacağım, sonucu sana bildiririm," dedi.

Munis: "Yaklaşık ne zaman bildirirsiniz?" diye sordu.

"Hiç belli olmaz, üç ay da sürebilir, bir yıl da."

Munis'i yolcu etti. Bereket versin Munis iş yerinden iki yıllık izin almıştı. Gelip gene maden ocağına girdi, heyecanla Profesör'den haber beklemeye başladı. Üç ay geçince bir telefon etti, Profesör yoktu. Bir yıl sonra Profesör'ü yokladı, bulamadı. Aradan epeyce bir zaman geçti, yine aradı, Profesör ele geçmiyordu. Günün birinde, hiç beklemediği bir anda Profesör onu çağırdı. Munis, büyük bir heyecanla gitti.

"Seni kutlarım Munis," dedi Profesör, "seni candan kutlarım, profesörler kurulumuz araştırmaların üzerinde uzun çalışmalar yapıp sonuca vardılar ve dediler ki; son elli yılın en kapsamlı, en büyük araştırmasıdır bu. Ve seni profesörlüğe terfi ettirdiler."

Munis, şaşırıp kaldı. Elini bumuna götürüp yokladı:

"Tamam da Profesör'üm," dedi, "benim burnumda hiç bir kısalma olmadı ki; şimdi ben neyin profesörü oldum?" ●

akçay'da yaz sonu

● **Fatma Gürel**

Bir arkadaşımın annesi "yaz gençliktir" der. Gençlik gibi hoş, kolay ve anlaşılmadan uçuveren bir süreç anlamında...

Yaz yine çabucak bitti. Yakan güneş, parlayan deniz, çocuk sesleri geride kaldı. Sabahları ekmek ve gazete almak bahanesi ile uzun yürüyüşler yapmak, serin sularda vücudun dirilişini duymak, kuytulara çekilip kitap okumak, arasıra kendini tembelliğe bırakmak, bir iğde ağacının dalları altından batan güneşin denizdeki son yansımalarını izlemek ve kimi akşamlarda körfezin üstündeki ayın ve yıldızların, denizde kıpırdaşan yakamozların yarattığı büyük bir iç sarhoşluğunu yaşayarak, soğuk, beyaz şaraptan bir küçük yudum almak... Bu keyiflerin hepsi yazda kaldı.

Şimdi eylül... Akçay'da eylül de en az yaz kadar güzel. Hava öyle temiz ve saydam ki yıkanıp parlatılmış bir kristal sanki. Kaz Dağı bu yüzden daha yakınlaşmış gibi, elini uzatsan doruklardaki ağaçlara dokunabilirsin. Çiçekler sıcağın verdiği uyuşukluktan kurtulup, daha diri, daha güzel açıyorlar. Güller, sardunyalar, horoz ibikleri şimdi en parlak renklerini sunuyorlar. Akçay, eylülde pırıl pırıl. Yalnız insanlar biraz mahzun. Çünkü dinlence bitti. İzinlerin sonuna gelindi. okullar açıldı, açılacak. Hazırlıklar gerekli. Büyük şehirlerin kavga gürültüsüne girilecek. Yazlıkçılar çocukların okul hazırlıklarını yapmak, kirli camlı büyük binalardaki işlerine yetişmek için gidiyorlar. Her gün bir aile el sallıyor. Kalanlar arabaların ardından su döküyor. Adresler, telefon numaraları alınıp veriliyor. Seneye görüşmek üzere iyi dilekler yineleniyor. Seneye kısmet olup gelinirse yine akşam üstü çayları içilecek balkonlarda, yine isteyenler kağıt oynayacak, gençlerin anlatacak çok konuları olacak, kumsalda gece yine müzik dinleyecekler... Ancak önce zorlubir kışı göğüslemek gerekecek.

Akçay'da sürekli oturanlar, eylülü bekliyorlar özlemle. "Eylülümüz çok güzel olur" diyorlar. "Kalabalıklar çekilince burası yine bize kalır." Bu bir özlem yalnızca, bir yakınma değil. İnsanların sevip oralara gelmesi onları mutlu ediyor. Arabalar yolları tıkasa da, kordonda yürünemez olsa da, plajlarda yer bulunmasa da, onlar bizim konuklarımız deyip yaz aylarında Akçay'ı dışardan gelenlere bırakıyor. "Bizim eylülümüz var daha" diyorlar.

Zeytinliklere serin bir aydınlık doluyor. Kavakların, çamların yapraklarında güneş parıldıyor. Deniz, gümüş bir saray tepsisi gibi ağır ve pürüzsüz. Üstelik yazın olduğu gibi soğuk değil. Buranın en önemli özelliği olan bol ve soğuk yer altı suyu, evlerin bahçesindeki artezyenlerden çıktığı gibi denizden de çıkıyor. Ayrıca denizin içindeki tatlı su patlakları denizi soğutuyor. Eylül ile birlikte yer altı suları azalmaya başladığı gibi, deniz de ısınıyor. Şimdi tenha sahiller burada kalanların.

Eylülde Akçay'ı bırakmak zor. Limonata havayı, yeniden canlanan çiçekleri küçük artezyen havuzlarının tatlı maviliğini...

Ama her bitiş yeni bir başlangıç.

Eğer içimizde acılar, kaygılar yoksa, her zaman dilimi ayrı güzeldir. Eğer varsa, zamana gereksinme duyacağız demektir. Öyleyse sonbahar buyur gel... ●

sözcükler

Abdülkadir Paksoy

Kimi bire bin verir ektiğim sözcüklerin
Kimi kendi kendini yer bitirir
Çürür günlerin bir avuç saksısında.

Ama kimi sözcükler var ki
Ne çoğalır ne eksilir
Ne yeşerir ne çürür
Neyse odur
Çırılçıplak
Ve gururla durur
Kış güneşinde parıldayan keskin bir bıçak gibi.

Odur imgelem çayırlarını biçen
Soyan düş meyvelerini
Eşit bölüştüren yaşamın ve ölümün hakkını
Ve odur güzel dişlerini göstererek
korkmadan akıtan zamanın kanını.

Şair
Çocukları düşün
Orta yere koyma onları.

dizin

● Hazırlayan: **Türkün SÜMERKAN**

(geçen sayıdan...)

şiir

AKARSU Hasan, Işığında karanfiller, s. 86.
AKARSU Hasan, Söz Güneşi, s. 90.
AKARSU Hasan, Çernobil, s. 95.
AKPAK Ünsal, Norma Jean, s. 86.
ALEXANDER Elisabeth, Değişim, Çev. Arife Kalender ÖNEL, s. 85.
ANADOL M. Güzin, Nataşa, s. 91.
AŞKIN Engin, Bir Dilek Ki, Düşlerde, s. 85.
AŞKIN Engin, Gece Tutsağı, s. 95.
ATILGAN Enver, Dicle Mucizesi, s. 86.
ATILGAN Enver, Yaşamak Varken, s. 93.
ATILGAN Enver, Dikenli Teller Üstünde Yürüyen, s. 96.
AVCI Talat, Birincil Sevda Dönemi, s. 92.
AYDIN Mehmet, Özgürlük ve Şiir, s. 86.
AYDIN Mehmet, Karmaşık Görüntü, s. 90.
AYDIN Mehmet, Hani Nerde, s. 94.
AYDIN Mehmet, Çağın Yolcusu, s. 96.
BAHAR Halil İbrahim, Yazılar, s. 85.
BAHAR Halil İbrahim, Arasu, s. 88.
BALKAR Tuğrul Asi, Cinayet Süreleri, s. 96.
BAŞARAN Mehmet, Sözcüklerle Yazılır Şiir, s. 89.
BAYSAL Faik, Sakaryalı Müberra, s. 92.
BEKTAŞ Cengiz, Şiirler, s. 90.
BOLULU Osman, Portreler, s. 93.
BOLULU Osman, Adı Kalıt, s. 95.
CALAP Neriman, Ayrıntı, s. 94.
CALAP Neriman, Şarkısıydık Rüzgârın, s. 95.
CALAP Neriman, Yıprandı Anılar, s. 96.
CAN Ayhan, Özgür Bir Elma, s. 86.
CEMAL Hatice, Çaresiz, s. 88.
CEMAL Hatice, Aranış, s. 94.
CİNOZOĞLU Hüseyin Avni, Yeniköy Vapuru, s. 86.
CİRAVOĞLU M. Özer, Sevgili, s. 88.
CİRAVOĞLU M. Özer, Gül, s. 91.
CİRAVOĞLU M. Özer, Döngü, s. 94.
ÇAKIR Necmettin, Bekletme, s. 86.
ÇAKIR Necmettin, Yarına Açan Güller, s. 92.
ÇETİN Ergül, unutmak, s. 87.
ÇETİN Ergül, Yurtsama, s. 93.
DEMİR Namık Kemal, Şair Yüreğim Bir De Sen, s. 88.
DEMİRASLAN İlhan, Nice Zonguldak, s. 93.
DEMİRAY M. Güner, Aşk Güzeldir, s. 88.
DEMİRAY M. Güner, Vapurdaki Çocuk, s. 94.
DEMİRCİ Nuri, Yanlış Adam, s. 90.
DOĞAN A. Suat, Şimdi Yağmur, s. 94.
DURAK Aslı, Yaşamak, s. 96.
EMRE Gültekin, Uzak Yokuş, s. 94.
ERBAŞ Şükrü, Sanayi Durağı, s. 89.
EVREN Ergun, Çok Gizli, s. 85.
EVREN Ergun, Kimsin Ya Da senfonik Şiir, s. 86.
EVREN Ergun, Hadi Bir Gül Koyalım, s. 91.
FRIED Erich, İşlev / Taşlaşmak / Maraton, Çev. Arife KALENDER, s. 92.
GENÇAY Güngör, Bodurlaşan Görkemin Sahanlığında, s. 91.
GENÇAY Güngör, Yaralı Burağan, s. 92.
GÜNAY Adnan Raşit, Kapılar, s. 87.
GÜNAY Adnan Raşit, Anımsamalar, s. 94.
GÜL F. Kadri, Nazlı Kuş / Şiir, s. 93.
GÜVEN Metin, Çıplak Gölge, s. 92.
GÜVEN Metin, Kör ve Katil, s. 96.
HACIBEKTAŞOĞLU İbrahim, Alışveriş, s. 90.
HAHN Ulla, O Kadar Uzak, Çev. Arife Kalender ÖNEL, s. 85.
HAKKI Ruşen, Ayyaşlı, s. 95.
HANİNSMANN Margarete, İzler, Çev. Arife Kalender ÖNEL, s. 85.
HİRİK Ali Coşkun, Şiirler, s. 88.
HİKMET Nazım, Memleketimi Seviyorum, s. 87.
HİKMET Subutay, Ozanları Da Her Gün, s. 92.
HİKMET Subutay, Uyarı, s. 95.
HOLUB Miroslav, Okulda Ders, Çev. Engin AŞKIN, s. 88.
HÜSREVOĞLU Ali, Altınpark Serüvenleri, s. 87.
KANSU Ceyhun Atuf, Eski Trabzon Konakları, s. 96.
KARADAYI İsmet Kemal, Da, s. 87.
KARADAYI İsmet Kemal, Şiir Günlüğü (Yollar Yıllar Şiirler), s. 88.
KARADAYI ismet Kemal, Ayva Nar, s. 94.
KAYAOĞLU Ömer, Tohum taneleri, s. 92.
KURDAKUL Şükran, Ağıt Değil, s. 88.
KÜÇÜK Sait, Şiirler, s. 94.
MUSTAFA Ali, Sıvas İçin Gülbank, s. 92.
MUTLU Nazım, Umarsız Katlanılan, s. 85.
NESİN Aziz, Mor Mutluluklar, s. 93.
NESİN Aziz, Sesin, s. 95.
OTYAM Nusret Kemal, Adolf, s. 88.
ÖNEL Arife Kalender, Çocuk, s. 86.
ÖNEL Arife Kalender, Kanat Sesi, s. 87.
ÖNEL Arife Kalender, Irmağımın Dili Yok, s. 89.
ÖNEL Arife Kalender, Eski Vapurların Yaşlı Dumanı, s. 90.
ÖZDEMİR Orhan, Ayşenur'a Ağıt, s. 96.
ÖZDENOĞLU Şinasi, Yakın Şairleri, s. 89.
ÖZDENOĞLU Şinasi, Ve İşte Ömrüm, s.93.
ÖZDEMİRCİLER Faize, Gitmek Değil Bu, s. 85.
ÖZDEMİRCİLER Faize, Bu Sevda Bitmesin Diye, s. 90.
ÖZER Ahmet, Bir Sandalda, s. 95.
ÖZTÜRK Asım, Körlüğü Konuşmak, s. 90.
ÖZYÜREKLİ Timuçin, Balıkçı Türküsü, s. 91.
PAKSOY Abdülkadir, "Bahar Geldi" Diyemem, s. 87.
PAKSOY Abdulkadir, Temren, s. 91.
PAKSOY Abdulkadir, Yonutlara Söz Yasak, s. 94.
SAKA Zekeriya, Ağıt, s. 91.
SANİMER Gündoğdu, Ak Giysi, s. 90.
SANİMER Gündoğdu, Mimoza, s. 96.
SARIALİOĞLU Kenan, Gidenler, s. 88.
SARIALİOĞLU Kenan, Şiirler, s. 82.
SARIALİOĞLU Kenan, Argonatlar Denizi, s. 94.
SEZER Çiğdem, Gecenin Eşiğinde, s. 87.
SEZER Çiğdem, Gitmekse, s. 93.
SÜMER Nesrin, Ben ve Dünya, s. 83.
SÜMER Nesrin, Aynada Gördüğüm, s. 92.
SÜMER Nesrin, Gözlerin Miydi, s. 94.
ŞAHİN Haşim, Hicret Zinciri, s. 87.
ŞAHİN Haşim, Benekli kelebek, s. 92.
ŞİŞLİ Hasan, Dostuz, s. 89.
TARIMAN Betül, Yeşil Umutlar, s. 85.
TARIMAN Betül, Geçmişin Kış Elbiseleri, s. 88.
TARIMAN Betül, Suyun Sesiyle, s. 93.
TARIMAN Betül, Yorgun Neferin Sessiz Çığlığı, s. 94.
TAŞKIN Altay, Yürek Acısı, s. 85.
TAŞKIN Altay, Düşündüren Bakış, s. 89.
TOPÇU İhsan, Dörtlemeler, s. 85.
TUNÇ İlyas, Çöl, s. 85.
TUNÇ İlyas, Dalgıç, s. 95.
UĞURLU Mehmet Cemil, İnsan ve Yontular, s. 92.
UĞURLU Mehmet Cemil, Abidin Dino'ya Saygı, s. 96.
UYSAL Ahmet, Göndermeler, s. 87.
UYSAL Ahmet, Şiir İçinse, s. 93.
UYSAL Perihan, Şiirler, s. 95.
UYSAL Oya, Büyükanneye Ninni, s. 89.
UYSAL Oya, Sevgi Çıkını, s. 90.
UYSAL Oya, Galata Kulesi, s. 91.
UYSAL Oya, Gıcırdayan Bir Pencere, s. 92.
UYSAL Oya, Dönme Dolap, s. 93.
ÜÇÜNCÜOĞLU Nabi, Bahçe, s. 95.
ÜSTÜN Nevzat, Geliyorsun Ya, s. 92.
YALKIN Sabahattin, Karınaltı, s. 85.
YALKIN Sabahattin, Şapka, s. 88.
YILDIRIM Şahin, Bundan Özge, s. 93.
YILDIZ İbrahim, Günaydın, s. 88.
YILDIZ İbrahim, Çiy Pişmiş Çiğ Besbelli, s. 88.
YILDIZ İbrahim, Şiirler, s. 95.
YILDIZ İbrahim, Şiirler, s. 92.
YILDIZ Mustafa, Özveri, s. 88.
YILDIZ Mustafa, Sancı, s. 91.
YILDIZ Mustafa, Bırak Karanlıklarda Kaybolmayı, s. 95.

1993 ölümleri

Derleyen: **Arslan PULATHANELİ**

Geçen sayımızda adları yayımlanan değerlerimize, bu sayıda -2 Temmuz 1993'te- Sıvas'ta yitirdiklerimizi ekliyoruz.

Asaf Koçak	(Yozgat	- 1958)
Metin Altıok	(Bergama	- 1941)
Asım Bezirci	(Erzincan	- 1927)
Uğur Kaynar	(Zara	- 1956)
Hasret Gültekin	(Sıvas	- 1967)
Muhlis Akarsu	(Kangal	- 1950)
Nesimi Çimen	(Sarız	- 1926)
Behçet Aysan	(Ankara	- 1949)
Erdal Ayrancı	(Niğde	- 1958)
Muhibe Akarsu	(	-)
Edibe Suları	(	-)
Serkan Doğan	(Ankara	- 1974)
Muammer Çiçek	(Tokat	- 1967)
İnci Türk	(Eskişehir	- 1971)
Yasemin Sivri	(Ankara	- 1974)
Asuman Sivri	(Ankara	- 1977)
Menekşe Kaya	(Ankara	- 1977)
Koray Kaya	(Ankara	- 1981)
Özlem Şahin	(Ankara	- 1976)
Nurcan Şahin	(Ankara	- 1975)
Huriye Özkan	(Ankara	- 1971)
Yeşim Özkan	(Ankara	- 1973)
Handan Metin	(Divriği	- 1973)
Sait Metin	(Ankara	- 1970)
Belkıs Çakır	(Ankara	- 1975)
Serpil Canik	(Ankara	- 1974)
Ahmet Özyurt	(Ankara	- 1972)
Murat Gündüz	(Ankara	- 1971)
Mehmet Atay	(Divriği	- 1968)
Gülsüm Karababa	(Divriği	- 1971)
Sehergül Ateş	(Ankara	- 1963)
Gülender Akça	(Divriği	- 1968)
Carina Cuanna	(Hollanda	-)

* *Kaynak: Karşı, Temmuz - Ağustos 1993, Sayı: 75 / 76.*

Hilmi Kayıhan

ÇATIDAKİ ÇIĞLIK

– Şiirler –

İsteme Adresi:
Sakarya Caddesi 1 / 68
Kızılay - ANKARA

şükrü gümüş romanı ödülü

Genç yaşında yitirdiğimiz, ZAP BOYLARI yapıtıyla Milliyet gazetesi 1974 Roman Yarışmasında, derece sahibi yazar Şükrü Gümüş'ün anısına, ölümünün 10. yıldönümü nedeniyle bir roman ödülü konulmuştur.

Yarışma koşulları:

1- Yarışma herkese açıktır, yaş sınırlaması yoktur.

2- Ödül düzenleme kurulu, daha önce yayımlanan yarışma koşullarındaki 2. maddenin kapsamını genişletti: Yarışmacılar, kitaplaşmamış romanlarının (kitaplaşmaya hazır dosyaların) yanı sıra, yayımlanmış romanlarıyla da yarışmaya katılabilirler.

3- Yarışmacılar dosyalarından 6 (altı) sureti, romanlarından 6 (altı) adeti aşağıdaki adrese taahhütlü olarak, en geç 1 Haziran 1994 günü postalamış olacaklardır. Ayrıca, ödüle katıldığını belirten bir yazıyla birlikte, 6 adet özgeçmiş ürünlere eklenecektir.

4- Yarışmacılar dosyalarında gerçek adlarını kullanacaklar, takma ad kullanılmayacaktır.

5- Yarışmada salt birincilik ödülü verilecektir. Birinci gelen yapıt sahibine 4.000.000 TL. (dört milyon lira) ile birlikte, bir plâket verilecek, ayrıca KIYI'nın bir yıllık abonesi yapılacaktır.

6- Ödül sonucu, Şükrü Gümüş'ün ölümünün 10. yıldönümünde (28 Ağustos 1994) açıklanacak, birincilik ödülü, sanatçının anısına düzenlenen bir törende sahibine verilecektir.

7- Yarışmaya gönderilen ürünler geri verilmeyecektir.

8- Ödül seçici kurulu soyad dizinine göre şu adlardan oluşmaktadır:

Talip APAYDIN, Burhan GÜNEL, Muzaffer GÜNDOĞAR, Öner YAĞCI, İrfan YALÇIN.

9- Yarışmaya katılacaklar, ürünlerini şu adrese göndereceklerdir:

Şükrü Gümüş Roman Ödülü
Kıyı Kültür ve Sanat Dergisi
P. K. 183
61001 - TRABZON
Tel.: 0-462- 326 44 26 Fax: 0-462- 322 29 96

kültür - sanat olayları / haberler

Derleyen: **M. Reşat SÜMERKAN**

SERGİ

● **Trabzon Devlet Güzel Sanatlar Galerisi**'nde 24 mart günü **Cevat Öztürk**'ün **"Karadeniz'den"** adlı fotoğraf sergisi açıldı.

TİYATRO

● **Trabzon Devlet Tiyatrosu**'nda mart ayında 4 oyun sahnelendi. büyük sahnede ayın ilk haftasında konuk **İstanbul Devlet Tiyatrosu** oyuncularının sunduğu, **jean Paul Sartre**'ın **"Gizli Oturum"**u; 10 - 13 mart günlerinde de **Trabzon Tiyatrosu**'nun hazırlamış olduğu **"Venedik Taciri"** izlendi. 17 martta yeni hazırlanan bi oyun başladı: **Muzahipzâde Celâl**'in **"İstanbul Efendisi"**.

● Bu arada **Trabzon Liselerarası Tiyatro Yarışması** da bu salonlarda yapıldı. 21 martta **Affan Kitapçıoğlu Lisesi "Töre"**, 22 martta **Anadolu Lisesi "Yarası Olan Gocunur"**, 28 martta **Kız Meslek Lisesi "Herşeyin Hayırlısı"** ve 29 mart günü de **Endüstrir Meslek Lisesi "Ölü Ozanlar Derneği"** oyunlarıyla yarıştılar.

● Küçük sahnede ise salı ve çarşamba günleri **"Kontrabas"** oyunu devam ediyordu.

İMZA GÜNÜ

● Felsefeci ve şair **Kenan Sarıalioğlu** son ürünü olan **"Metafizik ve Gülümseme"** adlı şiir kitabını 19 mart günü **Mahmut Goloğlu Kültür Merkezi**'nde okurlarına imzaladı.